KALAŚAVIDHI

Edited by

DR. J.P. Prajith
Assistant professor in Sanskrit
ORI & MSSL, University of Kerala

University of Kerala

KALAŚAVIDHI

KALAŚAVIDHI

Edited by
Dr. J.P. Prajith
Assistant Professor in Sanskrit
ORI & MSS Library
University of Kerala

University of Kerala

Sanskrit

KALAŚAVIDHI

General Editor

Dr. Rejani R.S.

Edited by

Dr. J.P. Prajith

First Published :January 2022

Printing Press

Prasanth Printers, Ambalathinkara

Cover Design

S. DOT KVM

Publishers

ORI & MSS. Library

University of Kerala, Kariavattom

Thiruvananthapuram 695581

Distributors

Department of Publications

University of Kerala, Palayam

Thiruvananthapuram

Price: Rs. 120/-

ISBN 978-1-234-56789-7

9 781234 567897

CONTENTS

Preface

The subject matter of the present work concentrates on a Textual Analysis based on the Kalaśavidhi of the Īśānaśivaguru Devapaddhati (ISGP) through the MS No. 5436 B. This is the work on Tantra by Īśānaśivaguru. There have only been very few studies or commentaries on the work, notable among them being the synoptical study by Dr. N.P. Unni, Former Vice Chancellor of SSUS. But the part of the Kalaśavidhi of Kriyāpāda in ISGP was seen missing in several parts. The present work contributes the recollection of the missing portion from the MS No. 5436 B and introduces a general study of Kalaśavidhi from Navaka to Sahasrakalaśa.

This work is divided into three parts. The first part titled Īśānaśivaguruguru Devapaddhati - A brief study deals with the Text and its significance, ISGP -An Encyclopaedic work, Text and its name, Authors and works quoted, versatality of the author and a brief synoptical study are explained here. The second part is the edited version of the Kalaśavidhi of ISGP from the MS No.5436 B. The third part discussed a general study of Kalaśavidhi from Navaka to Sahasrakalaśa in ISGP. Efforts have been made to put together as much material and information as possible to compile ISGP from our Department of ORI&MSSL, University of Kerala, as well as from reputed Tantries in Kerala and by going through a host of books on the subject to make this study as faultless.

I recall with gratitude all those who have helped me in the completion of this research work, Head of the department Dr. R.S. Rajani, Assistant Professor in Malayalam ORI & MSSL, my colleagues, non-teaching staff of our department, and librarian, I

especially record by thanks to Sri. P.L. Shaji (NMM) former Manuscript Assistant in ORI & MSSL. Let me express my whole hearted gratitude to Sri. J. Devanarayanan, Former Tāntric-Pazhavangadi Ganapati Temple and Dewaswom Board, for his inspiring advice and valuable suggestions which helped me to complete this work.

There are many scholars and institutions who have helped me to clear my doubts in the Vaidic, Tāntric, historical and literary works, who disserve a grateful acknowledgment. Foremost among them are Sri. Parameswaran Vasudevan Bhatattiripadu (Kuzhikattillam), Sadanandan Potti, Haridas Neduman Madom, Dr. N. Gopalapanicker (Former Dean, SSUS, Kalady), Dr. R. Kamalakumari, Associate Professor in Sanskrit Sahithya, SSUS, Thiruvananthapuram Regional Centre, Dr. S. Jayasree (Rtd. Prof. Government Ayurveda College, Tvpm), Sri. Vinayachandran, Smt. Rajitha Syam, Smt. Sindhu Unnikrishnan and Midhun K. Mony.

I sincerely record by thanks to our Hon. Vice Chancellor Prof. (Dr.) V.P Mahadevan Pillai, University of Kerala, providing me the facility for completing the work.

I am also glade to express my heartfelt gratitude to my parents and Gurus with respect. I submit the work with all humility.

Dr. J.P.Prajith

Deepthi, HS.NO 702, CRA, Pettah. P.O

Thiruvananthapuram, Mob: 9400288791

drjpprajith@gmail.com

Karyavattom

January 2022

List of Abbreviations

CE	-	Christian Era
COL	-	Curator's office library
ISGP	-	Īśānaśivaguru Deva Paddhati
KP	-	Kriyāpāda
KSC	-	Keraliya Sahitya Charithra
KSSC	-	Keraliya Samskṛta Sahitya Charithra
KUOML	-	Kerala University Oriental Manuscripts Library
ME	-	Malayalam Era
MP	-	Mantrapāda
MS	-	Manuscripts
OML	-	Oriental Manuscripts Library
PAT	-	Paṭala
SL	-	Sloka

Introduction

The Text *Īśānaśivaguru Devapaddhati* (ISGP) named after it's author Isanasiva is a monumental treaties on Tantra. The author is said to have lived in the 12th cy. AD and is believed to be a native of Kerala. The work was first published in four parts in the Trivandrum Sanskrit series by Mahamahopadhyaya T. Ganapati Sastri, the first Director of ORI & MSSL University of Kerala, 84 years ago. The Manuscript of this work in Malayalam and Sanskrit was painstakingly collected by the publisher (T. Ganapati Sastri) from the different sources for publication.[1] Another editor Dr. N.P. Unni former Vice Chancellor of Sree Sankaracharya University of Sanskrit, Kalady, published a detailed general introduction and a study on ISGP in 1990.[2] We can see a number of manuscript collections of ISGP preserved in the department of ORI & MSSL. Out of the manuscripts preserved, most of them are partially worm eated or termite infected.

ISGP is an authentic *Tāntric* Text in the world of Tantra. TheText is devided in to two *Pūrvārdha* and *uttarārdha*. The *Pūrvārdha* contains *Samānyāpāda*, *Mantrapāda* and *Uttarārdha* contains *kriyāpāda* and *yogapāda*. This treaties consists of 190 *paṭalas* and 18000 *slokas*[3]. *Kalaśavidhi* of *kriyāpāda* occupies an important role in ISGP[4] which is still in practice throughout

temples in Kerala. Actually it is an auspicious and unavoidable rites performing in the temples of Kerala. Worship with kalaśa not only performed in Kerala temples but also spreaded all over the temples of South India in different modes.

Kalaśachandrika, Kalaśapūja, Kalaśapūjāprakāra, Kalaśapūjāvidi, Kalaśavidhi etc are the special reference texts available in Kerala[5].

The major portions of the 50th *Paṭala* of *Kriyāpāda* in ISGP expounds the multifarious aspects of *Kalaśavidhānas*. This also recommended *Kalaśas* from *Navaka* to *Sahasrakalaśas* systamatically. Moreover, different geometrical significance, discription of materials, the depiction of precious gems and rare herbs, kinds of vessels, the different types of Padmas and their measurments, introduced various percussion instruments like *pāni, marappāni, maddala, timila* etc are also explained here.[6]

In the research point of view, unfortunately, the previous editions of ISGP we can see some blank portions. Offcourse this is not the mistake of the editors but the real fact may be tha the available folios are illegible, since they are spoiled in the course of time. After a detailed and a thorough search I was able to discover some missing portions of Kalaśavidhi from MS No. 5436 B at the Department of ORI & MSSL, University of Kerala. This is a latest collection, that may be the reason why these portions were

absent in the former edited works. It can be assesed that this Manuscript was originated 350 years ago. On comparison of alphabets from the literarture of that period and those in this manuscripts we can find so many resemblences mainly the alphabets like *Bha, śa, Ta, ṣa, ā, ba, ka, ma* etc. The present manuscript now available in the ORI & MSSL was contributed by Neelakanda Bhattathiripadu from Parambur Illam, Thiruvalla, Kottayam District and this MS No. 5436 contain 3 works named *Kalibhādrāpada, Īśānaśivagurudeva paddhatou Kalaśavidhi* and *Mugabhūṣaṇa Prakṛiya.* Out of the 3 works, the frist two deals with *Tantra śāstra* and the third one deals with the area from poetics. *Mugabhūṣaṇa* quote some verses from *Bhojasūtra.* The newly found out MS. No. 5436 B *Kalaśavidhi* contain 51 to 60 folios total 10 in number almost 90 granthas in *Anuṣṭubh* metre, the length and the breadth of leaves are 27.50; 3.50 respectively. The subject matter in this research comes under the category of licenced/protected transmitted division. Since it is a part of Textual criticism.

The available Manuscript is a transliterated version in Malayalam slokas 1 to 83. It starts from Navaka to *Pañcāvaraṇe Sahasrakalaśa.* The proposed work mainly focuses on the textual analysis of the MS. No. 5436 B named *Kalaśavidhi* and to throw ample light to the *Kalaśavidhi* of ISGP in a general mode.

Notes

1. Sources - OML-TVM MS. No. 10717 A, 14803, 15394, 15397, 15925, 15982, 1641 B, 16505, 16795 C, 16847 A, 16923 A, 17681 B, 17962, 18478 C, 20105, 20106, 201707, 21922 B, Brahamasri Narayanan Raman Namputirippadu, Kanjirappalli Mana, Kakkukara- Thriumaradi, Pakuti, Muvattupuzha, Paliam State; P.C. Narayana Bhattathiri, Parambur Illam, Thiruvalla; Kupakkara Madam, Fort, Tvm; KV Manalikkara Madam; Kilimanoor Palace; Narayanan Namboothiri, Kattumadam; Tharayil Kuzhikattu Illam, Agnisarman (Akiraman) Bhattathiri, Thiruvalla; Padmanabhan Battathiri, Thekkedathu Illam, Thiruvalla; HH Maharaja Palace Library, Tvm; Raman Namboothiripadu, Sreenilayam, Panniyoorkulam, P.O, Kattumadam Mana; *Īśānaśivagurudevapaddhati*, Ed. T.Ganapathi Satri, pub. Trivandrum Sanskrit series - 1920, Part I- *Sāmānyapāda;* Ibid, Part II-*Mantrapāda*- 1921; Ibid, Part III- *Kriyāpāda*- 1-30 *Paṭalas* - 1922; Ibid, Part IV- *Kriyāpāda* - 31 - 64 *paṭalas* and *Yogapāda* - 1925.

2. N.P. Unni Dr. *Īśānaśivagurudevapaddhati of Isanasivaguru*, 4 volums, Bharathiya Vidyaprakasam, Delhi, 1990.

3. Ibid- Vol I-Introduction

4. Ibid - Vol I, *Kriyāpāda* (KP-PP.481-590)

5. *Kalaśachandrika* -15958, 15969, 17825 B, 18218 C, 18343; *Kalaśapūja*- 21881- H; *Kalaśapūja Prakāra*- 21905 M; *Kalaśapūjāvidhi*- 16999 E; *Kalaśavidhi*, 17910 J, 18344

6. ISGP Vol IV KP, P.508.

Part I

Īśānaśivagurudevapaddhati - (Tantrapaddhati)

A Brief Study

Īśānaśivagurudevapaddhati (ISGP), the authoritative *Tāntric* text by *Isanasivaguru* was introduced to the erudite class in an edited form by the famous scholar Maha Mahopadhyaya Dr. T Ganapati Sastri in 1920. The full edited version was in fact collected from many different places[1]. The voluminous text ISGP is an authentic*Tāntric* literary work widely accepted among *Tāntric* followers in Kerala.

Author and His Date

Even a cursory reading of the text easily reveals the fact that the author Isanasivaguru had a wide knowledge of *Tantra, Mantra, Jyotiṣa, āyurveda*, etc, The author is also known as *Isanasivagurudevamisra*, according to Dr. T. Ganapati Sastri the suffix Misra suggests that the author might have been the native of Mithila or any of the adjoining countries[2]. The suffix Misra is seen added to the name of the author in the colophon at the end of the first *Paṭala* as follows.

इति श्रीमदीशानशिवगुरुदेवमिश्रविरचिते तन्त्रसारपद्धतो प्रथमः पटलः।.

According to the famous scholar Haraprasada Sastri the author belongs to the middle part of India and that his clan existed from the 9th century to 11th century for over 300 years.[3] But there is no pointed reference in it to the exact period of the author's life. Haraprasada Sastri claims that Vairocana, the author of *Pratiṣṭādarpaṇa* was the disciple of Isanasivaguru [4]. The 6th, 7th and 11th century AD are generally accepted by scholars to be the period of reign of the Bhoja Kings. Among them the Bhoja Ruler of the 11th century was the most famous and also the author of various literary works. There are several quotations in ISGP from the literary works of Bhoja king. As another version it would, therefore be, safe to infer that Isanasivaguru lived during or after the famous Bhoja king and that his life span could be placed around the 11th or 12th century. But this version conforms to the opinion of the Sri Hara Prasada Sastri. In still another version several slokas from the famous *Tāntric* Text *Prayogamañjari* is seen quoted in ISGP. *Prayogamañjari* of Ravi is widely accepted to have been written in the 11th century. Taking all these opinions and versions into account it can be inferred that Isansivaguru lived not later than during the 12th century[5].

A Keralite Scholar

Based on the opinions, observations and books and authoritative works written by later scholars, it may be concluded

that Isanasivaguru was the native of Kerala. Firstly ISGP gives prominence to the *śrouta, Smārta* and *Tāntric* worship. ISGP is widely accepted as a Pramāṇic *Tāntric* text among the observers and performers of *Tāntric* rituals in Kerala. *Prayogamañjari* and Devodbhavam are the most authoritative and accepted tantric texts among the *Tāntric* priests in Kerala. These two texts are quoted as the final authority by the author of ISGP on several occasions. *Prayogamañjari* is referred to simply as Mañjari by the author in ISGP. According to the scholar E.V. Raman Nambootiri and other scholars *Isana* is a typical Brahmin name which was popular in ancient times and continues to be prevalent now. There is sufficient evidence that the designation, Sivaguru was also popular among Kerala Brahmins. In the works on Sankaracarya, the name of his father is given as Sivaguru. According to E.V. Raman Nambootiri, Sivaguru is only a special appellation for a reputed Guru and that his name was Isana . The work was in fact a treatise on Gods written by the great Sivaguru by the name Isana according to E.V. Raman Nambootiri. From this it can be inferred that this great guru might have created works in fields other than tantra. This single text ISGP bears ample testimony to the fact that the author was well versed in tantra vidya, *Alāṅkaraśāstra, śabdaśāstra, Vaidyaśāstra* including *Viṣavaidya, Bālacikitsa, Mṛgacikitsa, Vāstuśāstra, Indrajāla*, etc. Moreover the

seventh and ninth *paṭalas* of the *Sāmānyapāda* in ISGP closely resembles many of the long established daily ritualistic kriyas of Kerala temples. For example, purification rites and the mode of performing them and also ceremonial bath are explained in detail. These are similar to the customs and traditions in the temples of Kerala. All these go to show that the author of ISGP must have been a person was a native of Kerala conversant with the culture and traditions followed in Kerala. 343rd Stanza of *Kriyāpāda,* in the 50th *paṭala* of ISGP specifically mentions about Timila a typically Keralite percussion instrument widely used in *Tāntric* rites in Kerala.

सङ्गीतनृत्तवादित्रैः शङ्खकाहलगोमुखैः।

तिमिलानकभेर्याद्यैर्निनदद्भिरनारतम्।।

Likewise there is a reference in 41st paṭala of Mantrāpāda about *Nārāyaṇīya* a *Tāntric* text which also deals with the treatment of poison. The work is so called since the author is Narayana who, in all probability, might have been a Keralite Scholar. It may be mentions here that the real title of the work is *Tantrasaṅgraha* [5] an accepted *Tāntric* work in Kerala.[6]

Identity

Several theological *Tāntric* and architectural works of repute have identified Isanasivaguru. Different scholars have

expressed the views as follows. For example the famous sage and *Tāntric* guru Vilvamangalathusvamiyar refers to his Guru or *ācārya* as Isana in the first *āśvāsa* of his work *Srīkṛṣṇakarṇāmṛta* in the following lines,

ईशानदेवचरणाभरणेन नीली
दामोदरस्थिरयशस्तबकोद्‌भवेन।
लीलाशुकेन रचितं तव देव कृष्ण
कर्णामृतं वहतु कल्पशतान्तरेऽपि।।

This stanza makes it absolutely clear that the author of the stotra was *Lilasuka (Vilvamangala)* and that his parents were Damodara and Nili, and that he was a disciple of Isanadeva. Another work *Balakṛṣnastotra* by *Vilvamangala* also affirms that he was a disciple of Isanadeva. Taking all the above in the considerations it would be logical to believe that Isanadeva was the author of ISGP[7].

आदित्यप्रज्ञपादानामादिकारूण्यभाजनम्।
ईशानदेव इत्यासीद् ईशानो मूनितेजसाम्।।
तयोरनुग्रहापाङ्‌गसङ्‌क्रान्तज्ञानसागराः।
सागरा इव गम्भीरास्सन्ति धन्याः सहस्रशः।
तयोरेव कृपापात्रं कृष्णलीलायुको मुनिः।
यदाश्रमाङ्‌कणे नित्यं रमन्ते तन्त्रविस्तथः।।

तिलकं कुलपानीनां नीलीति निलयं श्रियाम्।

यमलं जनयाञ्चक्रे यं च कीर्तिं च शाश्वतीम्।।

यस्थ दामोदरो नाम सविता सवितुस्समः।।

From this it follows that Lilasuka was a great *Tāntric* and that it was from Isanasivaguru that he had learned the *Tāntric* principles. Moreover the parent's name Damodara and Nili stand corroborated by the reference in *Krirṣṇakarṇāmṛta* verse. Ullur S. Paramesvara Iyer agrees with the above view and holds that the lines.

1. ईशानदेवचरणाभरणेन
2. 'ईशानदेव इत्यासीद् ईशानो मुनितेजसाम्।

Refer to the author of *Tantrapaddhati*. Here Isana had come to be called Sivaguru because he had given great emphasis to *śaivāgama* and *śaiva* faith.

Vatakkumkur Rajarajavarma disputes the above identification[8]. He says that the author of the ISGP refers to himself as Isanasiva in the last lines of *Mantrapādā* and *Yogapādā* respectively as follows;

1. अत्रेशानशिवेन नर्म च यूधां जैत्रं च सन्दर्शितम्
2. . तमीशानशिवोभ्यधाद् सुरगुरुः सिद्धान्तता पद्धतिम्

But the colophons of various *paṭalas* refer to the author as Isanasivagurdeva and not Isanasiva. According to Rajarajavarma, therefore, Isanasivaguru mentioned by Krsnalilasuka and Isanasiva the author of *Tantrapaddhati* must be two different persons[9].

It may be pointed out that Vasudeva the author of *Rahasyagopālatantrācintāmoṇy* must be referring to the author of ISGP, when he says

श्रीगुरूणां शिवाद्यानां प्रणौमि चरणावलिम्

In addition to Isanasivaguru the author of *Rahasyagopālatantracintāmoṇy* mentions Lilasuka, Bhavatrata, Raghavananda, Madhava, Sankara and Narayanacarya. The very fact that Isanasivaguru is mentioned along with the great succession of *Tāntric* acāryas like Sankara, Bhavatrata, Ravi, Vilvamangala, Trivikrama, Narayanacarya, Raghavananda, Madhava, Vasudeva is proof enough for his Keralite lineage.

Relevant modern books also recognized Isanagurudeva as a Keralite on the authority of earlier works[10] and considers the author of ISGP as a person of Keralite origin.

Text and Its Name

Through a study of the four volumes the editor T. Ganapati Sastri reveals that the name of the book is *Īśanaśivagurudevapaddhati*[11]. Although several paṭalas of the book

ends with words like *Tantrapaddhati, Tantrasārapaddhati, Siddhāntasāra,* etc,. In addition to the name ISGP scholars also accept another name *Tantrapaddhati* as it is given in the first paṭala.

विस्तृतानि विशिष्ठानि तन्त्राणि विविधान्यहम्।
यावत् सामर्ध्यमालोच्यकरिष्ये तन्त्रपद्धतिम्।।[12]

Here the word *Tantrapaddhati* signifies a general idea of the *Tāntric* system. But this name *Tantrapaddhati* is not the original name of the text. Yet another name *Tāntrasārapaddhati* is also seen given to the text signifying the nature of *Tāntric* science which is described in a simpler form. Still another title is *Siddhāntasāra,* again supplied by colophon. The following are the cases in point.

1. इति श्रीमदीशानशिवगुरुदेवमिश्रविरचिते तन्त्रसारपद्धतौ प्रथमः पटलः।[13]

2.. इति श्रीमदीशानशिवगुरूदेवपद्धतौ तन्त्रसारे द्वितीयः पटलः[14]

3. इति श्रीमदीशानशिवगुरुदेवपद्धतौ सिद्धान्तसारे चत्वारिंशः पटलः[15]।

It derives from the above that ISGP is the basic and original name of the text and Isanasiva is the author of the text. The different names given subject-wise are in fact significant of the subject dealt with in each chapter. All earlier literary works and *Tāntric* works and also historical works on Kerala consider ISGP as an authoritative *Tāntric* text having its origin in Kerala

itself. The introductory parts of the *Tantrasamuccaya*, E.V. Raman Nambootiri; Kuzhikkatu Pacca, *Manuṣyālayacandrika* of Thirumangalattu Neelakanta and comparatively recent works like *Kṣetracaitanyarahasya* of Madhavji, Temples of Kerala by J. Jayasankar, Temple Worship of A.K.B. Nair, Kerala Samskritasahitya Caritra of Vatakkumkur Rajarajavarma, Kerala Sahitya Caritra of Ulllur, Keralathile Devatasankalpam of M. G. Sasibhushan, etc, have all accepted ISGP as a work by a Keralite in unmistakable terms.

Authors and Works Quoted

The book is replete with references to other authors and their works. The names of authors referred to are quoted here first- Aryabhatta, Gautama, Patanjali, Parasara, Pitamaha, Bodhayana, Brahmasambhu, Bhojaraja, Maya, Yanjavalkya, Ramakanta, Varuna, Vasistha, Sadyojyotis and Somasambhu. Next given below are the works of authors mentioned in the text ISGP. *Ajitā*, *Uttaragārgya*, *Kalottarā*, *Kalottaraṭikā*, *Kiraṇa*, *Kūrma*, *Gautamīya*, *Candrajñāna*, *Tattvaprakāśa*, *Tattvasiddhi*, *Devyāmatam*, *Nāradīyam*, *Narāyaṇīyam*, *Nyāya*, *Pārā*, *Piṅgalamatam*, *Purana*, *Pauruṣa*, *Pauṣkara*, *Pratiṣṭhāpaddhāti*, *Pratiṣṭhāsamuccaya*, *Prapañcasāra*, *Prayogamañjari*, *Brahma*, *Bhagavadgīta*, *Bhojendrapaddhati*, *Mantravyākaraṇa*, *Makuṭottara*, *Mañjari*, *Mātariga*, *Mānendra*, *Mohasurottarā*,

Yogaśivapaddhati, Yogānuśāsana, Ratnaṭraya, Lambita, Vātula, Vātulottara, Vijaya, Vīra, Vaiṣṇava, Sivadharma, śivāgama, śruti, ṣattrimaśattattvasiddhi, Sarvajñānasamudra, Sārddhatriśatika, Sansānika, Skānda, Smṛti, Svacchandabhairava and *Svyambhuva.*

Versatility of the Author

A cursory scrutiny note so close sense crustily of ISGP reveals the versatility and multi faceted genius of Isnasivaguru and the deep impact, this work has had and still has on the *Tāntric* firmament of Kerala in particular and other branches of knowledge in general. That the work includes reference to as many as 15 erudite scholars and their volumious works numbering 60 bears ample testimony to the encyclopaedic range and depth of knowledge of the author. The works quoted belong not only to the field of tantras but to as diverse fields as Puranas, Vedanta, Sāmkhyas, Mīmāmsa, Yoga, Vaiśeṣika, Bouddhadarśana, śaivāgamas, etc. It is really remarkable to note that the author quotes extensively from treatises on śaivāgamas. The author devotes more attention to the ritualistic aspect of tantra, which is the basic domain of the book. Yet one can discern his contributions in the field of architecture as well. At times we marvel at his mastery over architecture when he gives even minute details of how temples, houses and palaces are to be built. The Nāgara, Drāvida and Vesara schools of architecture are just few of

them. Mention is also made in the text of different kinds of medicines and medicinal herbs. Even sorcery is mentioned. From the construction of ordinary houses for the commoners, barber shops, crematoriums, forts, harbours, market places, residences of people belonging to the castes and sub castes, the author's architectural knowledge progresses to the construction of entertainment halls, large palaces and the like and finds its fullness in the construction of grandiose kingly palaces and temples with complex and intricate designs. Thus diversity and versatility of his knowledge encompasses all sections and classes of society as well as each and every aspect of life. This is truly remarkable and wonderfully unique.

The author employees a good number of meters not seen elsewhere in standard works of prosody. The range and depth of his knowledge is so great that it is not easy to comprehend how a single human brain could have accumulated such knowledge in a life time. Although it is not easy to trace the source of his knowledge it can be concluded that there might have been books and traditions on the multifarious subjects dealt with by him during the course of his intellectual pursuits. The author is not just a compiler. His poetic ingenuity and imaginative power are breath-takingly wonderful. In each one of its stanzas the many kinds and types Hindu Gods and Goddesses are described with

aesthetic sensibility. That he might have been tremendously influenced by great poets like Vyasa, Kalidasa and Bhasa is quiet evidence. A very clear evidence of this is the invocation of *vāgīśvaram* in the first stanza of the first paṭala[9] of ISGP. Compare this with the first sloka of *Raghuvamśa* beginning with *vāgarthāviva* where the lord of the word Siva is appropriately invoked. In another sense too *vāgīśvaram* assumes significance. 'Vam' is the sound that stands for the *Bījamantra* of Jala or water. According to the southern school of temple worship and its vidhis, especially that of *pañcopacāra ārādhana,* it is *jalabījaśabda* that has to be performed first. This may also be taken as the first act in creation and water preceded creation of life.

An Encyclopaedic Work

There isn't the shadow of a doubt that the author has employed very authoritative sources for his prestigious work. The *Tāntric* rites and rituals, Homas, Japas, Utsava, daily rituals (*Nityānuśṭhānas*) and rules related to them are specified in minutest detail by the author. It is because of his wide knowledge and authority that the subsequent *Tāntric* books and literary, and historical works have held him as an unrivalled authority on tantra and every other subject dealt with in his great work. It is for this

very reason that he continues to hold the interest of seekers of knowledge and is held in permanent esteem by them.

The Text

ISGP, generally called *Tantrapaddhati* is mainly divided in to four parts;

1. Sāmānyapāda 2. Mantrapāda
3. Kriyāpāda 4. Yogapāda

Of these first two are classed as Pūrvārdha or the former half and next two Uttarārdha or the latter half. There are several sub divisions in each of the four parts. They are called paṭalas. The paṭalas themselves consist of hymns and mantras describing and in praise of Gods and Goddesses; Japa, Homa and several religious *śrouta* and *Smārta* rites and their mode of performance, their effect in warding of evil; of poisonous plants and the treatment of poison (*Viṣacikitsa*); the detailed description of the properties of medicines and the mode of administration of medicines for different types of diseases; on magic, black magic and how it is to be performed; on the constructions of different types of temples, houses, palaces, *vimānas,* temple gates (arches), etc; the consecrations of idols and the forms of daily worships of different deities; different types of festivals to be celebrated on

different occasions; the renovation and penance rites for dilapidated temples; *Nitya naimittika prayāścittas,* etc,

The subject dealt with are so wide and varied and comprehensive that it took 18000 odd slokas for the completion of the book in 119 paṭalas, each paṭala of varying sizes employing appropriate meters. The manuscript of this work in Malayalaṃ and Sanskrit was painstakingly collected by the publisher from the different sources for publication[16].

The four pādas or chapters of the text are aranged in paṭalas as follows:-

Pūrvārdha:-

Volume I	Sāmānyapāda	1 to 14 paṭalas
Volume II	Mantrapāda	15 to 52 paṭalas

Uttarārdha :-

Volume III	Kriyāpāda	1 to 30 paṭalas
Volmue IV	Kriyāpāda	31to 64 paṭalas

Yogapāda :- 3paṭalas

In other words *Sāmānyapāda* consists of 14 paṭalas, *Mantrapāda* 38 paṭalas and *Pūrvārdha* therefore consists of 52 paṭalas. Of the four volumes *Kriyāpāda* is the largest, consisting

of 64 paṭalas. When we add three paṭalas of *Yogapāda*, the *Uttarārdha* in total consists of 67 paṭalas. The whole work together thus materializes into 119 paṭalas. Each of these paṭalas are further subdivided in to smaller units which deals with *ādhikāras, Vīdhis, Lakṣaṇas, Pramāṇas, Kṛamas, Prakaraṇas*, etc,. These units are too numerous to be recounted here but suffice it to say here that number 580.

Notes

1. N.P. Unni Dr. *Īśānaśivaguru Devapaddhati of Isanasivaguru*, 4 volums, Bharathiya Vidyaprakasam, Delhi, 1990, P. 2.
2. Ibid, Preface of ISGP Vol I.
3. Ibid, Vol.II, Introduction
4. Raman Nambootiri. E.V, Trivandrum Sanskrit series, Introductory part of *Tantra Samuccaya*, P. 68
5. Ibid, P. 63.
6. Edited with commantory, Madras Government Oriental serie4s, No. 15, Madras 1950.
7. Krishnamacharya M.A, *History of Classical Sanskrit Literature*, Motital Banarsi Das, Delhi, 1974, P. 334.
8. K.S.S.C, Vol. IV, P. 62

9. Ibid, Vol. III, P. 52.

10. Jayasankar. S, *Temples of Kerala (Directorate of Census Operations Kerala*) Pub. by Census of India, Ministry of Home Affairs, Government of India, 1999, P.P.13,24 and 25; Ed. by Sushil Mittal and Jene, Thursby, The Hindu World, Publishers Routledg, 2004, pp 131-132.

11. ISGP, Vol I, Introduction

12. ISGP, Vol I, Paṭala 1st, Sloka 3, P. 1

13. Ibid, paṭala 1, Sloka 9.

14. Ibid, paṭala 2, P. 26

15. Ibid, paṭala 40, P. 288

16. OML, Tvm, MS No. 10717 etc.

Part II

Kalaśavidhi of Īśānaśivagurudevapaddhati

(Transliterate Version from Malayalam (MS No. 5436 B) to Sanskrit)

अथ पञ्चाशः पटलः ।

अल्पस्नपनकलशाधिकारः

अथाल्पस्नपनं पूर्वं कनिष्ठत्रितयं ततः ।

मध्यस्नानानि च त्रीणि श्रेष्ठं च स्नपनत्रयम् । १।।

नवभिः पञ्चविंशत्या तदूर्ध्वे सप्तसप्तभिः ।

एकाशीत्याष्टयुक्तेन शतेन द्विशतेन च ।।२।।

द्विपञ्चाशदुपेतेन कलशानां ततः परम् ।

त्रिभिः शतैस्तथैवेषुशतैः सप्तशतैरपि ।।३।।

कृतिसंख्याधिकैश्चाथ सहस्रकलशैरपि ।

अष्टोत्तरसहस्रैर्वा सहस्रकलशैस्ततः ।। ४।।

विधिवत् पूरितैरुक्तं स्नपनं तूत्तमोत्तमम् ।

अष्टोत्तरशतादीनां (मुक्त?) उक्तसंख्याधिकोऽपरः[1] ।।५।।

मध्ये तु ब्रह्मकलशः शिवेनाधिष्ठितो भवत्।

कलशैर्नवभिः पूर्वमल्पाख्यं स्नपनं स्मृतम् ।। ६।।

अभिकृत्यादिकलशैः कनिष्ठस्नपनत्रयम् ।

अष्ठोत्तरशताद्यैस्तु मध्यमस्न्पनत्रयं[2] ।।७ ।।

श्रेष्ठा पञ्चशताद्यैस्तु कलश[3] स्नपनत्रयम् ।

स्नपनानां क्रमादेषां मण्डपात् पृथगेव हि ।।८।।

रामेषुमुनिनन्दैश्च रुद्रातिजगतीकराः ।

अतिशक्वरिकात्यष्टिकरैरतिधृतैर्मितैः ।।९।।

एकविंशतिहस्तैश्च दशधा स्नानमण्डपाः ।

सहस्रकलशस्याथ मण्डपाः[4] (माधमाः?) मध्यमाधमाः।।१०।।

पञ्चंविंशतिहस्तः स्यादेकोनत्रिशता ततः ।

(मध्यः ?) मध्यमः स्यात् तु हस्तानां त्रयस्त्रिंशद्भिरुत्तमः ।।११।।

स्वस्वमण्डपहस्तानां संख्यकैकाधिकाः क्रमात् ।

स्तम्भाः स्युः सुसमाः सर्वेऽप्येकजातितरूद्भवाः ।।१२।।

नवतालोच्छ्रितास्त्वल्पे स्नपनेऽथाधमादिषु ।

रूद्रातिजगतीसंख्यैश्चातिशक्वरिकामितैः ।।१३।।

तालैः स्तम्भा भवन्त्युच्चात् क्रमात् तत्कुट्टिमोपरि ।

तन्नाहोऽर्काङ्गुलैरल्पे ततो द्वित्रिचतुर्गुणैः ।। १४।।

अङ्गुलैः स्तम्भमाहाः स्युः कनिष्ठादिषु च त्रिषु ।

लुपावंशानुवंशाद्यमूर्ध्वप्रच्छादनं तथा ।। १५।।

प्रशस्ततरुपूगाद्यैर्नालिकेरदलादिभिः ।

मण्डपानां विधेयं स्याद् यथायुक्त्युपपत्तितः ।।१६।।

चतुरश्राश्चतुर्द्वारा मध्यस्तम्भविवर्जिताः ।

प्रशस्तयोनयः सर्वे कर्तव्या मण्डपाः क्रमात् ।। १७।।

सूर्यवस्वृतुमात्रोञ्चं श्रेष्ठाद्यं मण्डपस्थलम् ।

इष्टकादारुमृत्स्नाभिः परितो बद्धकुट्टिमम् ।। १८।।

तत्र वास्तुबलिं दत्त्वा तक्षकर्म विसृज्य तु ।

पुण्याहं वाचयित्वा तु वास्तुहोमं च कारयेत् ।। १९।।

तत्तत्कलशसंख्याकान् ब्रह्मणांस्तत्र भोजयेत् ।

असामर्थ्ये तदर्धं चा ततोऽर्धे वा यथाविधि ।।२०।।

दर्भमालापरिवृतं सवितानं सतोरणम् ।

स्तम्भैः सद्वसनच्छन्नैर्मुक्ता (माला) (दाम ?)वालम्बितम् ।। २१ ।।

स्वालेपिततलं रम्यं धूपितं चन्दनोक्षितम् ।

सद्वारकलशं नानाफलालम्बितनीप्रकम् ।। २२ ।।

अलङ्कृत्य यथाशोभं शक्तितः स्नानमण्डपम् ।

सप्तमे पञ्चमे वाह्नि सर्वे स्नपनवासरात् ।।२३।।

कृत्वाङ्कुरार्पणं सम्यक् पुण्याहं वाचयेत् ततः ।

उपलिप्यैषु गव्येन प्रोक्ष्य चा (वे ?वो)क्षणादिभिः ।।२४।।

संस्कृत्य धृतिसंस्कारैर्विकिरक्षेपपूर्वकम् ।

कुम्भाश्रवर्धनीपूजाभ्रमणार्चनतः परम् ।। २५।।

अस्त्ररक्षां च कृत्वा तु सूत्रैः पिष्टावरूषितैः ।

कुर्वीत पदविन्यासं प्रागुदग्व्यायतैः समम् ।। २६।।

पदानि चाधमादीनि रविमन्वङ्गुलानि च ।

विकारमानाङ्गुलैश्च चतुरश्राणि कल्पयेत् ।।२७।।

तद्यथा -

पञ्चविंशतिकलशाधिकारः । 25

<u>(विकरे</u>[5]?. द्विकरे ?) (विकारे) चतुरश्रे तु सूत्रैर्नवपदीकृतैः ।

एकोनपञ्चाशत्कलशाधिकारः। 49

पद्म[6] (तत्र ?) मध्यपदे कृत्वा तेनाल्पस्नपनं स्मृतम् । २९।।

अल्पस्नपनाधिकारः[7]

सप्तसप्तपुटे क्षेत्रे मध्ये नव पदानि तु ।

निधाय परितः पङ्क्तिमेकैकां दिक्षु मार्जयेत् । २९ ।।

वीथ्यर्थे तत्र वीथ्योस्तु मध्ये कोष्ठत्रयं त्रयम् ।

कोणेष्वेकै कोष्ठानिस्यादेव पञ्चविंशतिः[8] ।३०।।

एकोन पञ्चाशत्कलशाधिकारः। 59

मध्यनन्दपदे मध्यपदे[9] पद्मं तु संलिखेत् ।

एकाशीतिकलाशाधिकारः[10]

एकादशपुटे क्षेत्रे मध्ये नवपदं भवेत् ।।३१।।

तन्मध्यकोष्ठे पद्मं स्यान्नवकस्य तु बाह्यतः ।

परितो मार्जयेत् पङ्क्तिमेकैकांन्दिक्षुपूर्ववत्[11] ।३२।।

बाह्ये तु अष्टोत्तरशतस्येवं क्रमादष्टदिक्षु स्यूनवकानि[12] तु ।

अन्तस्त्रीणि पदान्येषां मध्ये कोष्ठं च मार्जयेतु ।।३३।।

चतुर्दिक्ष्वथ कोणेषु लुम्पेदन्तश्चतुष्पदम् ।

कोणानि व्यक्तकोटीनि सप्तसप्तपदं यथा ।।३४।।

एकोनपञ्चाशत्कलशाधिकारः[13] ।

प्राग्वदेकादशपदे[14] मध्यनन्दपदाद् बहिः ।। ३५ ।।

चतस्रो वीथयः पङ्क्तिलोपात् स्युः परितः स्फुटाः ।

अष्टदिक्ष्वष्टनवकं स्यान्मध्यनवकेऽम्बुजम् ।।३६।।

लिखेन्मध्यपदे त्वेवमेकाशीति (लटोचितम्[15] ?) यथोचितम् ।

एकाशीतिकलशाधिकारः[16]

त्रिविधाष्टोत्तरकलशाधिकारः । 108

त्रिपञ्चपुटकेक्षत्रे[17] ?(स्यान्मध्यपुटकेन ?) क्षेत्रे

मध्यनन्दपदेऽम्बुजम् ।।३७

तद्बाह्येपङ्क्तयो लोप्याश्चतस्रः प्रागुदग्गताः ।

वीथीनां बाह्यतः पङ्क्तिं निधाय तु चतुर्दिशम् ।। ३८ ।।

बाह्येकपङ्क्तिः परितो मार्जयेदुपवीथिषु[18] ।

कोणस्थनवकेष्वन्तः[19] कोणैकपदलोपतः ।। ३९ ।।

भवन्त्यष्टोत्तरशतं पदान्यब्जं च मध्यतः (अष्टोत्तरशतस्य ?) ।

पङ्क्तिं निधाय तु चतुर्दिशं बाह्यैकपङ्क्तिकम् ।।४०।।

परितो मार्जयेदुपवीथिषु कोणस्थ नवकेष्वन्तः[20] (कोणैकपदलोपतः ?)

भवन्त्यष्टोत्तरशतं पदान्यब्जं च मध्यतः ।।४१।।

अपिच

अष्टोत्तरशतस्य । 108

त्रिपञ्चपुटके क्षेत्रे प्राग्वद् विथीचतुष्टयम् ।

मघ्यनन्दपदात्बाह्ये विमृज्य परितः पुनः[21] ।।४२।।

पङ्क्तिं संस्थाप्य परितः पङ्क्तिमेकां विलोपयेत् ।

वीथ्योर्मध्ये चतुर्दिक्षु नवकानि प्रमार्जयेत् ।।४३।।

द्वारार्थमथ कोणेषु स्यात् पदानां त्रिसप्तकम् ।

मध्ये पूर्वपदे वेर्दिभवेदष्टोत्तरं शतं[22] ।

शतस्यैव पुनश्च,

प्राग्वत् त्रिपञ्चपुटके सप्तसप्तपदानि तु ।।४४।।

मध्ये निघाय परितो लुम्पेद् वीथीचतुष्टयम् ।

संस्थाप्य मध्ये नवकं परितः पङ्क्तिलोपतः ।। ४५।।

अग्राण्यन्तवीथिना बाह्यवीथिषु योजयेत्[23]।

मध्येऽपि (कृति[24] ?) कृत्वा कोष्ठानि प्राग्वदेवं भवन्ती हि ।।४६।।

दिक्षु प्रकृतिकोष्ठानामन्तः कोणद्वये समम् ।

चतुष्पदं (तु ?) तद् विमृजेन्मध्यकोष्ठं च लोपयेत् ।। ४७।।

एवं द्वादश कोष्ठानि पृथग्दिक्षु भवन्ति हि[25] ।

नवकानि च कोणेषुस्यादित्यष्टोत्तरं शतम्[26]।।

त्रिविधमष्टोत्तरशतकलशाधिकारः[27]।

द्विपञ्चाशदधिकशतद्वयकलशाधिकारः । 252

त्रिसप्तपुटके क्षेत्रे मध्ये नन्दपदेऽम्बुजम् ।। ४८ ।।

तस्याथ परितो वीध्यश्चतस्रः स्युरशेषगाः ।

(तद्बाह्ये नवकान्यष्टौ तद बाह्ये वेदविथयः[28]।

नवकानि च कोणेषु दिक्षु द्वादशत्रयम् यथा[29] ।

तथा[30] विथ्याग्राणि मार्जयित्वा समन्ततः ।)

द्विपश्चाशत्समधिकं पदानां द्वे शते स्फुटम् ।। ५० ।।

त्रिशतकलशाधिकारः । 300

कलशत्रिशतके,

कलशत्रिशत क्षेत्रे पञ्चविंशति सप्तपुट[31]।

मध्ये नन्दपदे ऽब्जस्य पत्राग्रेकलशाष्टकम्[32] ।

परितो मार्जयेत् पङ्क्तिं तद्बाह्ये पङ्क्तयतिक्रमात् ।।५१।।

दिक्षु पङ्क्तिर्विलोप्या स्यात् तस्मात् कोष्ठत्रयाद् बहिः ।

परितो लोपयेत्पङ्क्तिनिशेषा (त्वा ?) त्बाह्यवीथिषु[33] ।।५२।।

तद्बाह्येपङ्क्तिमाकोणं बाह्यवीथ्यां[34] नियोजयेत् ।

एवं प्रतिदिशं वीथीषट्कं (स्वव्यायतं ?) स्वव्यायतं भवेत् ।।५३।।

कोणषोडशकोष्ठानामन्तः[35] (अब्जः ?) कोणचतुष्टयम् ।

मार्जयेल्लाङ्गलाकार शिष्टं सूर्यपदं यथा[36]।। ५४।।

एवं पदानि त्रिशतं कलशत्रिशते स्मृतम् ।

मध्यब्रह्मपदाम्भोजे शिवाख्यः कलशोऽपि च ।।५५।।

चतुरधिकपञ्चशतकलशाधिकारः । 504

एकत्रिंशत्पुटे क्षेत्रे मध्ये नवकतोऽम्बुजम्[37]।

बर्हिपंङ्क्तिस्तु[38] परितो वीथ्यै लुम्पेदशेषतः ।। ५६ ।।

(तद्बाह्यपङ्क्तेर्बाह्ये च पङ्क्ति तद्वत् विलोपयेत् ।

ततस्त्रिकोष्ठात् परितस्त्रिपदाञ्च परं ततः ।। ५७ ।।

वीथी + + + + + + + ।

+ + + + + दिशं वीथयोऽष्टौ भवन्ति हि)[39]।। ५८।।

अष्टौ च चत्वारिंशञ्च नवकान्यत्र सर्वतः ।

अष्टाविंशतिसंख्यानि त्रिकान्यपि भवन्ति हि ।। ५९ ।।

एककोष्ठचतुष्कं च मध्ये पद्मं च शोभनम् ।

(कौणस्थ नवकानान्तदन्दः कोणेक कोष्टकं[40] ?) ।६०।।

(कौणस्थ नवकानान्तः ततः कोणैक कोष्टकं ।)

लुम्पेत्तेत्कोटि[41]प्रसिद्धयर्थे तान्यपि द्वादशैव हि ।

तत्संख्याः कलशास्तेषु मध्ये शिवघटोऽधिकः ।।६१।।

एवं वेदाधिकानि स्युः पदपञ्चशतानि हि ।

चतुरधिकपञ्चशतकलशाधिकारः[42]।

विंशत्यधिकसप्तशतकलशाधिकारः । 720

पञ्चत्रिंशत्पुटे क्षेत्रे पङ्क्तित्रयं[43] विलङ्घनात् ।। ६२ ।।

एकशो मार्जयेत् पङ्क्तिः प्राचीनाश्चोदगायताः ।

एवं प्रतिदिशं तत्र वीथयोऽष्टौ भवन्ति हि ।। ६३।।

मध्ये चाष्टदिशास्वेवमेकाशीतिपदानि हि ।

पृथङ् नवैव व्यूहाः स्युर्मध्यव्यूहे तु मध्यतः ।। ६४ ।।

मार्जयेन्नवकं तस्मिन् पद्ममष्टदलं लिखेत् ।

एवं हि विंशत्यधिकं पदसप्तशतं स्मृतम् ।। ६५ ।।

मध्येऽब्जे चाधिकस्त्वेकः कलशः शिवसंज्ञितः ।

विंशत्यधिकशतकशाधिकारः[44]।

क्षेत्रे विभाजिते पञ्चचत्वारिशंत्पुटे समे ।। ६६।।

पञ्चपञ्चपदैर्मध्ये पद्मे शिवघटो भवेत् ।

तद्बाह्यपङ्क्तिं परितो वीथ्यै लुम्पेच्च तद्बहिः ।। ६७ ।।

एकां तिस्त्रश्च पङ्क्ती निधायासां तु मध्यतः ।

क्रमेण परितः पङ्क्तीर्विमृजेद् वीथिषु त्रिषु ।। ६८ ।।

तद्बाह्ये वेदपङ्क्तीस्तु त्यक्त्वा पङ्क्ति तु मार्जयेत् ।

वीथ्यर्थे परितः प्राग्वत् पुनः पङ्क्तिद्वयाद् बहिः ।। ६९ ।।

पङ्क्त्या स्यात् परितो वीथिरथ पद्माञ्चतुर्दिशम् ।

प्रतिपङ्क्तिद्वयं लुम्पेद् द्वारार्थं स्वदिगायतम् ।। ७० ।।

महावीथीचतुष्कस्य सन्धिः षोडशकेष्वपि ।

विकारकुम्भन्यासार्थे रक्षेन्मध्यपदानि तु ।।७१।।

बाह्यवीथ्या बहिः पङ्क्ति द्वयेन परितः क्रमात्[45]।

द्वारशोभोपशोभाः स्युः कोणानि न यथाक्रमम् । ।

अन्तस्त्रीणि बहिः पञ्च पदानि द्वारि मार्जयेत् ।। ७२ ।।

शो (भाः ? भा) स्वन्तस्त्रयं बाह्ये चैकं कोष्ठं विलापयेत् ।

ततस्तु विपरीतेनाप्युपशोथा विमार्जयत् ।।७३ ।।

एवं द्वाराणि चत्वारि शोभा द्वात्रिशदेव हि ।

उपशोभाश्च तावत्यः पञ्चावरणसंज्ञिते ।।७४।।

सहस्रकलशे ज्ञेया यथावदभिसंख्यया ।

पञ्चावरणे सहस्रकलाशाधिकारः[46]।

अष्टोत्तरसहस्रकलशाधिकारः । 1008

क्षेत्रे त्वेकोनपञ्चाशत्पुटे मध्यगतैः पदैः ।। ७५।।

नवभिः पद्मामालिख्य बाह्ये पङ्क्तिद्वयेन तु ।

वीथी स्यात् परितो बाह्यपङ्क्तौ दिक्ष्वेककोष्ठकम् ।। ७६ ।।

अन्तर्विमृज्य वीथ्यैक्यं नीत्वा तद्वेदकोणके ।

अन्तःस्थ त्रिपदं लुम्पेत् ततो मध्याम्बुजाद् बहिः ।।७७।।

प्रागुदग्व्यायते प[47](ङ्क्तौः ङ्क्ती) वीथ्यै लुम्पेदशेषतः ।

तद्बाह्ये चापि परितस्ततस्त्रित्रिपदान्तरम् ।। ७८।।

प्रागुदग्व्यायता लोप्याः पृथग् द्वादशवीथयः ।

(अत्र स्युर्मध्यमे व्यूहे पञ्चकान्यष्टदिक्ष्वपि[48]

तद्वाह्ये (बाह्ये ?) नवकानिस्यात्द्वादशवश्चतुर्ष्यपि च क्रमात्[49])। ७९

(अत्र सूर्यमध्यमे व्यूहे पञ्चकान्यिथ च क्रमात् ।

तद्बाह्ये नवकानि स्यूर्द्वाशैवं चतुर्ष्वपि[50] ?) ।

चतुर्ष्वपि च कोणेषु विकारनवकं पृखक् ।।८०।।

एवं तु नवकानां स्याच्छतं हि द्वादशाधिकम् ।

अथैकं बाह्यनवकं चतुर्दिक्षु विलोपयेत् ।। ८१ ।।

द्वारार्थ बाह्यकोणानाञ्चा[51] (न्त्यः ?) (न्तः) कोणैककोष्ठकम् ।

विलुम्पेत् (कोटिसिध्यर्थमेवं ?)(सिध्यर्थमेवं[52]) पदसहस्रकम् ।। ८२।।

श्रीमदीशानशिवगुरुदेवपद्धतौ कलशः पटलः ।[53]

(अष्टोत्तरं हि भवति मध्ये चैकं सरोरुहम् ।

बाह्ये वीथ्यास्ततो बाह्ये शिष्टपङ्क्तिद्वयेन तु ।। ८३ ।।

द्वारशोभोपशोमार्थ + + + + + + ।

भवन्त्याकृतिस + न कलशास्तत्पुटेषु व ४४ ।।८४ ।।

अष्टोत्तरसहस्त्रं हि पद्मे शिवघटस्तथा[54]) ।

चतुरावरणे सहस्रकलशाधिकारः।

(त्रिपञ्चाशत्पुटे क्षेत्रे मध्यस्थनवकेंऽम्बुजम् ।। ८५।।

तद्बाह्यापङ्क्तया परितो + + + + + बहिः ।

पङ्क्तौ दिक्कोष्ठमेकैकं लुम्पेद् द्वारप्रसिद्धये ।। ८६ ।।

चतुर्ष्वपि च कोणेषु पृथक् स्यात् कोष्ठपञ्चकस् ।

तद्बहिः परितः पङ्क्तिं वीथ्यर्थे परिमार्जयेत् ।। ८७ ।।

द्वारशोभादिसिध्यर्थ + + + + द्वयं न्यसेत् ।

तदन्तरेका परितो लोप्या पङ्क्तिस्तु वीथये ।। ८८ ।।

अन्तर्वीथी समारम्य दिक्षु पङ्क्तित्रयं त्रयम् ।

विमृजेद् द्वारवीथ्यर्थे बाह्ये वीथ्यां च योजयेत् ।। ८९ ।।

बाह्यवीथ्यास्त्वथान्तः स्थपङ्क्तिषटकादनन्तरम् ।

अन्तस्त्रिपङ्क्तीः परितो महावीथीस्तु मार्जयेत् ।। ९० ।।

तत्राष्टदिक्षु मध्यस्थपङ्क्तौ मध्यपदानि तु ।

रक्षेदष्टदिशास्वष्टौ तेषु सन्धिघटान् न्यसेत् ।। ९१।।

बहिर्वीथीमहावीथ्योर्मध्यषटपङ्क्तिमध्यतः ।

तत्त्वकोष्ठानि संस्थाप्य लोप्यं पङ्क्तिद्वयं क्रमात् ।।९२।।

एवं कृते तु परितः षट्त्रींशत्कोष्ठकानि तु ।

कृतिसंख्यानि तन्नन्दपदान्यन्तर्विलोपयेत् ।। ९३।।

कोणेष्विति यावत् ।

अथान्तःस्थचतुष्कोणव्यूहान्तर्व्यूहसिद्धये ।

त्यक्त्वा पङ्क्तित्रयं बाह्ये पङ्क्तिमेकां विलोपयेत् ।। ९४ ।।

तदन्तर्वेदकोणेषु पदाष्टशतकं भवेत् ।

तृतीयवीथेः प्रारभ्य पङ्क्तिरेका यथाक्रमम् ।। ९५ ।।

मध्ये लोप्या महावीथिर्यावत् तावद् विनिर्गता ।

ततस्तु तत्त्वकोष्ठानां द्वादशात्र भवन्ति हि ।। ९६ ।।

अन्तःकोणेषु तेषां च नन्दकोष्ठानि मार्जयत् ।

(हन्तव्यूहे ? अन्तर्व्यूहे) कृतिघटा (न्?) द्वितीये साष्टकं शतम् ।।

तृतीये त्रिशतं चाथ ससंकृत्युत्तरं घटाः ।

सन्धिष्वष्टौ चतुर्थे तु चत्वारिशद्घटादिकम् ।। ९८ ।।

शतानि पञ्च कुम्भानामेवं कुभ्मसहस्त्रकम् ।

चतुरावरणे ज्ञेयं मध्ये शिवघटोऽधिकः ।। ९९।।

बाह्यपङ्क्तिद्वये प्राग्वद् दिक्षु द्वारचतुष्टयम् ।

शोभा द्विचत्वारिशत् स्युरुभशोभाश्च तत्समाः ।। १००।।

कोणानि मनुकोष्ठैः स्युः प्राग्वत् तान्यपि मार्जयेत् ।

लाङ्गलाकारकोणानि सर्वप्यूहे तु कल्पयेत् ।। १०१।।

एकविंशतिव्यूहसहस्रकलशाधिकारः ।

क्षेत्रे तु सूत्रिते पञ्चपञ्चाशत्पुटके समे ।

एकाशीतिपदं मध्ये संस्थाप्य नव संपुटान् । १०२ ।।

प्राचीनाप्युदीचीना लोप्याः षड् वीथयः पृथक् ।

एकाशीतिपदव्यूहास्त्वेवं पञ्चविंशतिः ।। १०३ ।।

पर्यन्तवीथी बाह्यस्थपङ्क्तियुग्मेन पूर्ववत् ।

द्वाराणि दिक्षु चत्वारि शोभाश्चैवोपशोभिकाः ।।१०४।।

चत्वारिशत् पृथक् कार्याः कोणानि मनुकोष्ठकैः ।

मध्यव्यूहस्य मध्यस्थनवकेनाम्बुजं लिखेत् ।। १०५ ।।

तस्यापि परितः पङ्क्तिद्वयं वीथ्यै विलोपयेत् ।

तद्बाह्ये च चतुर्दिक्षु द्वारार्थं त्रिपदानि तु ।। १०६ ।।

विमृजेद् द्वारकोणेषु पृथक् स्यात् पदपञ्चकम् ।

मध्यव्यूहाद् बहिर्दिक्षु व्यूहमेकं पृथक् पृथक् ।। १०७ ।।

अशेषं विमृजेत तेषु होमं कुर्याद् यथाविधि ।

तद्बाह्ये तु कृतिव्यूहास्तेषां मध्यैककोष्ठकम् ।। १०८ ।।

निधाय परितः पङ्क्तिद्वयं वीथ्यै विलोपयेत् ।

तद्बाह्येऽथ चतुर्दिक्षु पङ्क्त्योरेकैककोष्ठकम् ।। १०९ ।।

द्वारार्थं विमृजेत् तत्तद्बाह्यवीथिगतं तथा ।

एवमेकोनपञ्चाशत् कृतिव्यूहे पदानि वै।।१११।।

भवन्ति मध्यव्यूहे तु विशंतिश्चाम्बुजे घटः ।

इत्येकविशंतिव्यूहे सहस्रकलशः स्मृताः ।। ११२

ब्रह्मस्थाने शिवाख्यस्तु कलशः पङ्कजेऽधिकः ।

साधारणकर्माधिकारः ।

इत्थं पदानी विन्यस्य परितश्चोपलिप्य तु ।।११२।।

पदानि सितचूर्णेन समाच्छाद्य निरन्तरम् ।

शालीनामाढकं वार्धं प्रस्थं पादेन निक्षिपेत् ।। ११३।।

तदर्धं तण्डूलांस्तेभ्यस्तिलान् लाजान् क्रमेण तु ।

निक्षिप्य स्थण्डिलं कुर्यात् केवलं शालिभिस्तु वा ।। ११४।।

तेषु प्रत्येकशो दर्भान् विष्टरार्थं निधाय तु ।

तेषुक्तान् कलशान् सूत्रवेष्टितान् सविधानकान् ।।११५।।

क्षालितान् धूपितान् कूर्चपृष्ठान् संसादयेत् पृथक् ।

अथाचार्यः सशिष्यस्तु स्नातः शुक्लाम्बरादिभिः ।। ११६।।

भूषितश्चाङ्गुलीयाद्यैः क्षालिताङ्घ्रिकरद्वयः ।

स्वाचान्तः सूपविष्टस्तु भूतशुद्धिं विधाय तु ।। ११७ ।।

मण्डपाद् दक्षिणे सम्यग् विघ्नेशमभिपूज्य तु ।।

समाचार्य (?) यथापूर्वं सकलीकृतविग्रहम् ।। ११८।।

+ + + स्तं विधायाथ सामान्यार्घ्यकरः क्रमात् ।

प्राग्वच्छन्तिकलादीनि द्वाराणि कुसुमादिभिः ।।११९।।

इष्ट्वा क्षिप्त्वा च नाराचं प्राग्वदन्तः प्रविश्य तु ।

अस्त्रं विन्यस्य देहल्यां वास्तुपा + + + + ।।१२०।।

अभिपूज्यासनं च स्वं प्राङ्मुखो वाप्युदङ्मुखः ।

कलाशांस्तु यथोद्दिष्टानवोक्ष्यार्घ्यजलैः क्रमात् ।। १२२

उदङ्मुखोकृत्योत्कूर्चान् (?) सदाशिवतनुः स्वयम् ।

अधारशक्तिं कलशं + + + + + + ।। १२१।।

द्वादशान्ताम्बुजेन्दूत्थममृतं तज्जलादिकम् ।

भावयन् प्रणवं सृष्टिक्रमेणोच्चारयन् क्रमात् ।।१२३।।

कलशन् पूरयित्वा तु प्रोक्तद्रव्यसमन्वितान् ।

सहेमेगन्धकुसुमान् सितवस्त्रावृतान् पृथक्।।१२४ ।।

स्रग्दामालङ्कृतानुक्तविल्वाश्वत्थ + + यवान् ।

सशालितण्डुलापूर्णफलोपेतविधानकान् ।। १२५ ।।

सम्प्रोक्ष्य तेषु विन्यस्य तत्तन्मन्त्रं च दैवतम् ।

इष्ट्वा पञ्चोपचारैस्तान् होमं कुर्याद् यथोदितम् ।। १२६।।

अल्पादिकानां स्नानानामष्टोत्तरशतावधि ।

एकाग्नायेव होतव्यं प्राक्कुण्डे स्थण्डिलेऽपि वा ।। १२७।।

ततः सप्तशतान्तानां चतुर्दिक्षु हुतं स्मृतम् ।

अधाष्टोत्तरसाहस्रे सहस्रकलशेऽपि च ।।१२८।।

अष्ठदिक्षु प्रतिष्ठोक्तकुण्डेष्वाधाय पूर्वचत् ।

शिवानलं तु मध्याग्नेर्विभज्य यथाविधि ।। १२९ ।।

स्वदिक्षु ब्रह्मभिश्चाग्नैर्जुहुयुर्गुरुमूर्तिपाः ।

व्यूहैकर्विंशतिर्यत्र सहस्रकलशे स्मृता ।। १३० ।।

तत्र दिक्ष्वष्टकुण्डेपु तथैवान्तश्चतुर्दिशम् ।

व्यूहेषु मार्जितेष्वाग्निं जुहुयाद् ब्रह्मभिः क्रमात् ।। १३१।।

समिदाज्यचरून् लाजान् सिद्धार्थौश्च तिलान् यवान् ।

तत्तत्कलशसंख्यातमर्धे पादमथापि वा ।। १३२।।

मूलेन हुत्वा मूर्त्यङ्गैर्जुहुयुस्तद्दशांशतः ।

तत्सम्पातघृतं सर्वमेकीकृत्य कुशाग्रतः ।। १३३।।

कलशेषु क्षिपेत् किञ्चिन्निवेद्यान्तं यजेत् पुनः ।

सर्वे कर्मेति सामान्यं स्नपनानामुदीरितम् ।।१३४।।

नवकस्य । (द्रव्यदेवताविशेषं)

द्रव्यदैवतमन्त्रास्तु स्नपनानां यथाक्रमम् ।

लिख्यन्ते नवकादीनां शैवतन्त्रप्रचोदिताः ।। १३५।।

माणिक्यं मौक्तिकं वज्रं प्रावलं च हरिन्मणिः ।

पुष्यरागश्च वैडूर्ये नीलं गोमेदकं क्रमात् ।। १३६।।

मध्येन्द्रयाम्याप्यसौम्यवह्निरक्षोनिलेशगान् ।

कलशान् मणिभिश्चोक्तैर्गन्धपुष्पकुशाम्बुभिः।। १३७ ।।

ईशादिब्रह्माभिश्चाङ्गैरभिपूर्याभिषेचयेत् ।

मध्यादिपुरणे त्वैन्द्रान्मध्यान्तसन्नपने क्रमः ।। १३८।।

अस्त्रं चैवास्त्रवर्धन्यां शिवकुम्भान्तिके यजेत् ।

पुष्पाम्बुधूपान्तरितं चतुष्कानन्तरं यथा ।। १३९।।

आपोराजानमाधाद् वा मध्येन च्योमविद्यया ।

पञ्चविंशतिकस्य द्रव्यदेवता ।

पञ्चविंशतिकस्यापि पञ्चरत्नाम्बु मध्यतः ।। १४० ।।

पूरयेद् ब्रह्मकलशे शिवेन समधिष्ठिते ।

पाद्यमाचमनं चार्घ्यं पञ्चगव्यं दिशास्वथ ।। १४१।।

आग्नेयादिपदेष्वाज्यं मधु क्षीरं तथा दधि ।

पूर्वत्रिके चेक्षुरसकाषायाम्बु फलाम्बु च ।। १४२ ।।

चतुःक्षीरागबिल्वानां त्वग्भिः सिद्धं कषायकम् ।

लाजाम्बु चैव गन्धाम्बु पुष्पाम्भश्चैव दक्षिणे ।। १४३।।

हेमाम्भः पद्मारागाम्भो मुक्ताम्भः पश्चिमे त्रिके ।

यवोदकं प्रबालाम्बु तिलाम्भश्चोत्तरत्रिके ।। १४४।।

दूर्वोत्पलकुशाम्भांसि शाल्यम्भुश्चानलादिषु ।

मूलं ब्रह्माणि चाङ्गानि मध्ये मन्त्राश्च दैवतम् ।। १४५।।

पूर्वादित्रिकमध्यस्थकोणस्थकलशेषु च ।

क्ष्माद्यष्टमूर्तयो दैवं मन्त्राश्चान्ते नमोन्विताः ।। १४६।।

प्रागादिपार्श्वकुम्भानां दैवमङ्गुष्ठमात्रकम् ।

भुवनेशाय ईशान एकपिङ्गेक्षणस्तथा ।। १४७।।

उद्भवश्च भवश्चाथ महादेवो महाद्युतिः ।

त्रिकं मध्यघटादाप्यकुम्भाद्यं पूरणादिषु ।। १४८।।

पाद्यस्येदंविष्णुरिति चापोहिष्ठेत्यनन्तरम् ।

आपःपुनन्त्वित्यर्घ्येण चाग्निंमीळेति गव्यतः ।। १४९।।

द्वषेत्वेति घृतेनाथ मधुना मधुवाततः ।

आप्यायस्वेति दुग्धेन दधिक्राव्णेति वै दधि ।। १५०।।

अथ पूर्वत्रिके

उपत्वाग्न इतीक्ष्वादिभिर्मानस्तोकात् फलाम्भसा ।

अश्वावत्या कषायेण

अथ दक्षिणत्रिके

सुमित्रानस्तु लाजकान् ।।१५१ ।।

गन्धाम्भसाग्नआयाहि पुष्पवत्या तु पुष्पकान् ।

हिरण्यवर्णाः शुचयौ ब्रह्मजज्ञानमित्यषि।। १५२ ।।

अ (था ?थो) समुद्रज्येष्ठाद्यात् पश्चिमत्रितयेन तु ।

रक्षोहणं वास्तोष्पते शन्नोदेव्यादिनापि च ।। १५३।।

यवाम्भोविद्रुमाम्भोभिस्तिलाम्भोभिस्तथात्तरे ।

दूर्वाम्भसायनेतेति श्रियो जातेति चोत्पलान् ।। १५४।।

त्रिष्टुभाथ कुशम्भोभिरथ शाल्युदकं पुनः ।

आशुःशिशानआद्येन स्नपयेत् पार्वतीपतिम् ।। १५५।।

मध्यस्थनवकुम्भेन महत्या व्योमविद्यया ।

अथवा ब्रह्मभिश्चङ्गैर्गायत्र्या शिवसञ्ज्ञया ।। १५६ ।।

सावित्र्या मूर्तिमन्त्रैश्च स्नपयेद् व्योमविद्यया ।

पञ्चर्विशतेः

एकोनपञ्चाशत्कलशः 49

अथ त्वेकोनपञ्चाशत्कलशानां तु मध्यतः । १५७ ।।

हिरण्यरत्नगन्धैस्तु मध्यकुम्भं प्रपूरयेत् ।

पाद्याचामार्घ्यगव्याज्यमधुक्षीरदधीनि च ।।१५८।।

मध्याष्टकस्य तूक्तानि पूरणेऽथैन्द्रपञ्चकै ।

चन्दनागरुकर्पूरकुङ्कुमोशीरवारिभिः ।। १५९ ।।

आग्नेये पञ्चके शस्तं पञ्चधान्यैश्च नर्ऋते ।

कुसुमोत्पलकल्हारपद्मश्चेतोत्पलैरपि ।।१६० ।।

वायव्यपञ्चकेऽथैशे मल्लिकाजातिचम्पकैः ।

पाटलैः करवीरैश्च पञ्चकं पूरयेत् क्रमात् ।। १६१।।

शिवब्रह्माङ्गमन्त्रेशमध्यमं नवकं स्मृतम् ।

ऐन्द्रादिकाष्टदिङ्मध्य + + + + मूर्तयः ।। १६२।।

मध्याद् दक्षिणतोऽष्टानां वामाद्याः शक्तयो यथा ।

मध्यादुत्तरकोष्ठानां शर्वाद्यं मूर्तिपाष्टकम् ।

तदनन्तरकोष्ठानां वामभीमादिकाष्टकम् ।

शिष्टानाभष्टकोष्ठानां विद्येशाः स्युः क्रमाधिपाः ।।

शिष्टानामष्टकोष्ठानां विद्येशाः स्युः कमाधिपाः ।।१६४ ।।

तन्मान्त्रास्तारह + + + + + तकम् ।

ब्रह्माङ्गैरेव मध्यस्थेनाष्टकेनाभिषेचयेत् ।। १६५ ।।

प्रागादिदिक्पञ्चकैस्तु चमकैः स्नपयेच्छिवम् ।

पावमानीहिरण्यादिचतुष्कोणस्यपञ्चकैः ।।१६६ ।।

मध्ये शिवघटेनापि स्नपयेद व्योमविद्यया ।

एकोनपञ्चाशतः

एकाशीतिकलशः 81

अथैकाशीतिके मध्यकलशे रत्नपञ्चकम् । १६७ ।।

हेम चोक्तं सतीर्थाम्भस्तद्बाह्यकलशाष्टके ।

पाद्याचामार्घ्यगव्याज्यमधुदुग्धदधीन्यपि । १६८ ।।

प्राच्यां तु नवके मध्ये चन्दनं रोचनामरु ।

कर्पूरकुङ्कुमं कुष्ठं मांसीग्रन्थिमुरं तथा ।। १६९ ।।

दक्षिणे वृषशृङ्गेंभदन्तक्षेत्रनदीमृदः ।

तटाकगिरिवल्मीककुलीरह्रदमृत्तिकाः ।। १७० ।।

चतुःक्षीरागविल्वाम्रमधूकाशोकजम्बुजाः ।

शुभास्त्वचश्च वारुण्यां नवके क्रमशः स्मृताः ।। १७१ ।।

कदलीपनसाम्राणि मातुलुङ्गं च डाडिमम् ।

जम्बीरं लिकुचं चाथ नालिकेरं च जाम्बवम् ।। १७२ ।।

फलान्युदीच्यनवके त्वथाग्नय्यां समुद्रजम् ।

नादेयमथ ताटाकं ह्रदाम्भः शुभकूपजम् ।।१७३ ।।

हरिद्रालाजभसितकुसुम्भांम्भासि वै नव ।

नीवारमुद्गमाषाश्च सिद्धार्थयवशालयः ।। १७४ ।।

तिलप्रियङ्गुश्यामाका नऋत्यां नवके स्मृताः ।

लक्ष्मीर्देवी हरिक्रान्ता मुसली भृङ्गराजकः ।। १७५ ।।

सदाभद्राशक्रवल्ली भीता चैकदलाम्बुजम् ।

वायव्यनवके द्रव्याण्येतानि स्युर्यथाक्रमम् ।। १७६ ।।

पद्मद्वयं च कुमुदद्वयं चैवोत्पलत्रयम् ।

इन्दीवरं च कल्हारमैशान्यां नवके क्षिपेत् ।। १७७।।

पाद्यादिकैस्तु ब्रह्माङ्गैरिदंविष्ण्वादिभिस्तथा ।

तद्यथा -

इदं विष्णुर्विचक्रम आपो हि ष्ठा मयोभुवः ।।१७८ ।।

अग्निमीळे पुरोहितमिषेत्वेत्यादिना तथा ।

घृतं मिमिक्षेत्याद्येन मधुवाताऋतायते ।। १७९ ।।

आप्यायस्व समे तु ते दृधिक्रावणो अकारिषम् ।

प्राच्येन नवकेनापोराजानमिति सूक्ततः।। १८०।।

याम्यां पुरुषसुक्तेन कद्रुद्राद्येन पश्चिमे ।

इमाँ रुद्राय तपस इत्युदङ्नवकेन तु ।। १८१।।

आग्नेयनवकेनेमाँ रुद्राय स्थिरधन्वने ।

हिरण्यवर्णाःशुचयः पावकाद्यनुवाकतः ।। १८२

नैर्ऋत्यां नवकेनाथ वायव्यां नवकेन तु ।

हिरण्यश्रृङ्गमित्याद्येनानुवाकान्ततः क्रमात् ।।१८३।।

ऐशान्यां शन्नइन्द्राद्यान्नवकेनाभिषिच्य तु ।

मध्यस्थशिवकुम्भेन महत्या व्योमविद्यया ।। १८४ ।।

एकाशीतेः

अष्टोत्तरशते 108

अष्टोत्तरशते मध्ये रन्तहेमकुशाम्बुभिः ।

शिवकुम्भं समापूर्य तद्बाह्यांशत्रिकेष्वपि ।१८५

न्यग्रोधोदुम्बराश्वत्थैः प्लक्षजम्बुपलाशजैः ।

शिरीषबिल्वमधुकैः सप्तपर्णासनार्ज़ुनैः ।। १८६।।

अग्न्यादिप्वैक्षवं क्षौद्रं तिलं गव्यं तु पञ्चकम् ।

मध्यादिपूर्वनवके कुशमूलाष्टमृत्तिकाः ।।१८७ ।।

शाकप्रियङ्गुमाषाश्च यवगोधूमसर्षपाः ।

मुद्गास्तिलाश्च निष्पावा याम्ये मध्यादिते नव ।।१८८।।

चम्पकोन्मत्तकद्रोणैरशोककुमुदोत्पलैः ।

करवीराब्जजातिभिः पूरयेत् पश्चिमे नव ।। १८९।।

बिल्वाम्रबदरीपूगनालिकेराणि डाडिमम् ।

रम्भापनसजम्बूनि कौबेर्यां पूरयेन्नव ।। १९०।।

नदीह्रदतटाकाब्धिशुभकूपाम्बुकुङ्कुमम् ।

रजनीशालिपिष्टं च भस्म चाप्यनलाष्टके ।। १९१।।

लक्ष्मी देवी हरिक्रान्ता सहा चैकदलाम्बुजम् ।

शक्रवल्ली सदाभद्रा मुसली नैर्ऋताष्टके ।।१९१।।

द्वे तुलस्यावपामार्गो भृङ्गराडपराजिता ।

भीता दमनकं दूर्वेत्युक्तं स्यान्मारुताष्टके ।।१९३।।

ऐशाष्टकं त्वष्टगन्धैश्चन्दनाद्यैस्तु पूरयेत् ।

अथ त्रिकेषु श्रीपर्णी शमी च सदिरं ततः ।। १९४।।

सप्तच्छदं च ककुभमसनं च कदम्बकम् ।

रक्तचन्दनलोध्रे च सरलं सर्जमेव च ।। १९५।।

बकुलं कर्णिकारं च पाटलारग्वधे तथा ।

तमालबिल्वौ धात्री च चतुक्षीरनगा अपि ।।१९६।।

रुद्राक्षं पुत्रजीवं च त्रिकेष्वापूरयेत् क्रमात् ।

मध्ये चतुस्त्रिकाणां तु पूर्वादिक्रमयोगतः ।। १९७।।

मूलं ब्रह्माणि चाङ्गानि मन्त्राः स्युर्दैवतानि च ।

कोणकोष्ठचतुष्कस्य क्ष्मादिमूर्तिचतुष्टयम् ।। १९८ ।।

दैवतं चापि नामानि मन्त्रास्तेषां नमोन्तकाः ।

आपोराजानमाद्यात् प्राग्र याम्ये पुरुषसूक्तत ः ।।१९९

कद्रुद्राद्येन वारुण्यामिमाँ रुद्राय चोत्तरे ।

नवकानां तु मन्त्राः स्युरापो विष्णुश्च पूर्वयोः ।।२००।।

सूक्तयोर्दैवतं चाथ रुद्रः स्याच्छिष्टयोरपि ।

आग्नेयस्याष्टकस्येमाँ रुद्राय स्थिरधन्वने ।।२०१।।

हिरण्यवर्णाः शुचय इत्याद्यं नैर्ऋताष्टके ।

हिरण्यश्रृङ्गमित्याद्याद् वायव्याष्टघटैरपि ।।२०२।।

शन्न इन्द्रादिकं सूक्तमैशान्यामष्टकस्य तु ।

रुद्रश्चापो वरुणश्चेन्द्राग्नी दैवतं क्रमात् ।। २०३।।

एतैर्देवमभिषेचयैदिति यावत् ।

त्रिकाणामथ चाष्टानामिन्द्राग्न्यौरन्तरत्रिकान् ।

प्रारम्याङ्गुष्ठमात्रश्च भुवनेश्वरसंज्ञकः ।। २०४।।

ईशानश्चैकपिङ्गाक्ष उद्भवश्च भवस्तथा ।

महादेवो महातेजा मन्त्रास्तद्देवताश्च ते ।।२०५।।

तारादिनमोन्तानि तत्तन्नामधेयानि मन्त्रा इति यावत् ।

इदंविष्णवादिक चाथ दधिक्राव्णादिकत्रयस् ।।२०६।।

अग्निमीळेतिपूर्वा ऋगिषेत्वेत्यादिकं तथा ।

घृतं मिमिक्षेत्याद्यं च मधुवाता ऋतायते ।। २०७।।

मन्त्राः स्थुर्देवताश्चासामाद्याया विष्णुरुच्यते ।

दध्यादित्रितयस्याप श्रृग्वेदादेस्तु पावकः ।।१०८।।

इषेत्वाद्यस्य सविता घृतादेरपि चानलः ।

मध्वादेः पितरो दैवमाप्यायस्वादिके शशी ।। २०९।।

आकाशेऽर्कश्च सोमश्च यजमानश्च दैवतम् ।

मन्त्राः पुरोवत् पङक्त्यर्णव्योमव्यापिषडर्णकौ ।। २१० ।।

अघोरास्त्रं तथास्त्रं च मन्त्रास्तद्देवता शिवः ।

एभिर्यथाक्रममभिषेचयेदिति यावत् ।

मध्येन शिवकुम्भेन महत्या व्योमविद्यया ।।२११।।

अभिषिञ्चेन्महादेवं देवतास्य शिवः स्वयम् ।

अष्टोत्तरशतस्य

द्विपञ्चाशत्समधिकद्विशतकलशः 252

द्विपञ्चाशत्समधिकद्विशतस्नपनस्य तु ।। २१२ ।।

मध्यकुम्भं यथापूर्वं हेमरत्नकुशाम्बुभिः ।

पूरयेदथ दिक्ष्वष्टनवकान्यपि तद्बहिः ।। २१३।।

चतुष्कोणस्थनवकान्यपीत्यष्टोत्तरं शतम् ।

अष्टोत्तरशतोक्तैस्तु द्रव्यैरेवाभिपूरयेत् ।। २१४ ।।

तैरेव देवतामन्त्रैरथ द्वादशकान्यपि ।

चतुर्दिक्षु क्रमादेभिर्द्रव्यैरद्भिश्च पूरयेत् । २१५ ।।

नन्द्यावर्तं च धुर्धुरं कपित्थं च कदम्बकम् ।

माल्यङ्गश्चैव भद्रा च तद्वद्द्रावणबिल्वकम् । २२६

मरुकं पद्मतुलसी मुण्डी कुरवकार्जके ।

मध्यद्वादशके प्राच्यां सोमकर्पूरवल्लिके ।। २१७।।

कुब्जकं शतपत्रं च कर्णिकारं बकं तथा ।

श्वेतार्कमरुणागस्तिकुसुमं काञ्चनारकम् ।। २१८।।

मल्लिकायुगलं रक्तकरवीरं च दक्षिणे ।

तमालं माधवी श्वेतमन्दारं पाटलद्वयम् । २१९।।

गोक्षुरं भूकदम्बं चाप्यङ्कोलस्य च पल्लवः

बीजपूरस्य कुसुमं लवङ्कस्य च पल्लवः ।।२२०।।

राजार्कः स्वर्णयूथी च प्रत्यग् द्वादशकस्य तु ।

श्वेतपल्लवपुष्पे द्वे श्चेतदूर्वा महामरी ।। २२१।।

कञ्चोरोशीरमुस्ताश्च पलाशकुसुमं ततः ।

सितासितोन्मत्तपुष्पे शेफाली बृहती तथा ।।२२२।।

मध्यद्वादशके सौम्ये द्रव्याणि स्युर्यथाक्रमम् ।

पार्श्वद्वादशकान्यष्टावापूर्य स्वच्छवारिभिः ।।२२३।।

सचन्दनं हिरण्यं च पुष्पाण्यप्येषु निक्षिपेत् ।

अष्टोत्तरशतप्रोक्तैर्मन्त्रैस्तैर्नवकैः क्रमात् ।।२२४।।

एकादशानुवाकैस्तु रौद्रद्वादशकैः शिवम् ।

ऐन्द्रादिकैस्तु संस्नाप्य शिष्टद्वादशकैन तु ।। २२५।।

ब्रह्मभिर्मध्यमं कुम्भं महत्या व्योमविद्यया ।

द्विपञ्चाशदधिकद्विशतस्य ।

त्रिशतकलशः । 300

कलशत्रिशतस्यापि हेमरत्नकुशाम्बुभिः ।। २२६।।

मध्यकुम्भं समापूर्य तद्बाह्यकलशाष्टकम् ।

रत्नाष्टकेन तीर्थाद्भिः समापूर्यास्य बाह्यतः ।। २२७।।

अष्टोत्तरशतद्रव्यैस्तथैवापूर्य मन्त्रतः ।

तत्कोणे नवकान्तःस्थपदानां तु चतुष्टयम् ।।२२८।।

शुद्धाम्भादिभिः पूरयेत् तस्माद् बाह्यलाङ्गलकोणगात् ।

द्विपञ्चाशद्विशतवद् द्रव्यैर्मन्त्रैश्च दैवतैः ।।२२९ ।।

पूरयित्वा तु तन्मध्यनवकानि त्रिकाणि च ।

द्वादशाष्टप्रसंख्यानि हेमाम्भोभिः प्रपूरयेत् ।।२३०।।

त्रिशतस्य ।

अष्टाधिकपञ्चशतकलशः 508

अष्टाधिकपञ्चशते मध्यकुम्भं तु पूर्ववत् ।

सपञ्चरत्नहेमादिभिः समापूर्य यथाविधि ।।२३१।।

बाह्ये विकारकुम्भाश्च तद्बाह्यनवकाष्टके ।

मध्यत्रिकाष्टके चैव सद्वादशश (तान् तं) घटान् ।। २३२

अष्टोत्तरशतद्रव्यैश्चतुर्भिश्चैव पूरयेत ।

तद्बाह्यतस्तु परितो नवकावरणद्वये ।।२३३।।

चत्वारिंशत्प्रसंख्यानि नवकानि भवन्ति हि ।

तेषां तु मध्यकुम्भेषु तावद्रव्याणि निक्षिपेत ।।२३४।।

शिष्टद्रव्यचतुष्केण कोणकुम्भांस्तु पूरयेत् ।

शिष्टांस्तु कलशान् सर्वान् शुद्धाम्भोभिः प्रपूरयेत् ।।२३५।।

सहेमगन्धकुसुमान् मूलेन तु यथाविधि ।

मध्यावस्थकुम्भैस्तु रुद्रेणैवाभिषेचयेत् ।।२३६।।

तद्बाह्ये नवकैः सर्वैः क्रमान्नारायणोदितैः ।

सध्यगथ वल्लीभिरभिषिच्य क्रमेण तु ।।२३७।।

मध्यस्थनवकुम्भेन स्नपयेद् व्योमविद्यया ।

अथवा सर्वकुम्भैश्च संहितामनुभिः क्रमात् ।।२३८।।

ब्रह्मभिः शवगायत्र्या सावित्र्या व्योमविद्यया ।

अभिषिञ्चेद् गुरुर्देवं तत्तत्सूक्तान्यनुक्रमात् ।।२३९।।

अष्टौ मूर्त्तिधरा विप्रा जपेयुः परितः स्थिताः ।

कुशकूर्चैस्तु कलशान् संस्पृशन्तस्तथा शिवम् ।। १४०।।

अष्टाधिकपञ्चशतस्य ।

विंशत्याधिकसप्तशतस्य । 720

अथ सप्तशते विंशत्याधिके मध्यमं घटम् ।

हेमरत्नैश्च शुद्धाद्भिः पूरयेत् संहिताजपात् ।।२४१।।

द्वासप्ततिं तु कलशांस्तद्बाह्ये नवकाष्टके ।

तावद्द्रव्यैः क्रमान्मन्त्रैरष्टोत्तरशतोदितैः ।।२४२।।

बाह्ये द्वासत्पतिव्यूहान् क्रमादावरणत्रये ।

तेषां नवकमध्यस्थकुम्भास्तावन्त एव हि ।। २४३।।

तेषु द्रव्याणि तावन्ति क्रमात् तान्येकशः क्षिपेत् ।

द्रव्यद्वादशकं शिष्टं कोणेष्वावरणत्रये ।। २४४।।

क्रमाद् द्वादशकुम्भेषु शार्वाशान्तं विनिक्षिपेत् ।

मध्यादिकेषु व्यूहेष्वप्येकाशीतिप्रसह्यया ।। २४५।।

व्योमव्यापिपदान्येषु क्रमात् तावन्ति विन्यसेत् ।

तत्तदुद्दिष्टमध्वानं षड्विधं चैषु योजयेत् ।।२४६।।

संपूज्य च विधानेन महत्या व्योमविद्यया ।

अभिषिञ्चेद् गुरुर्देवं रुद्रेण ब्रह्माभिस्तथा ।। २४७ ।।

प्राग्वन्मूर्तिधरा विप्राः कद्रुद्रं पौरुषं ततः ।

श्रीसूक्तं पवमानं च जपेयुः कूर्चपाणयः ।। २४८।।

विंशत्यधिकसत्पशतस्य ।

पञ्चावरणयुक्तस्य सहस्रकलशस्य

पथमावरणस्य

पञ्चावरणयुक्तस्य सहस्रकलशस्य तु ।

गन्धकाञ्चनरत्नैश्च कुशतीर्थजलैर्घटम् । २४९।।

शिवाख्यं पूरयेन्मध्ये तद्बाह्यघटविंशतेः ।

अग्न्यादिकोणकुम्भास्तुं पाद्याचामार्घ्यंगव्यर्कः । २५० ।।

शिष्टान् दुग्धघृतक्षौद्रदधीक्षुफलवारिभिः ।

कषायतोयगोमूत्रपुष्पगोमयकाञ्चनैः ।।२५१।।

पृथग् बिल्वस्य पञ्चाङ्गैः सहाम्भोभिः प्रपूरयेत् ।

द्वितीयावरणस्य ।

अथ द्वितीयावरणे दूर्वायवतिलाम्बुभिः ।।१५२।।

शाल्युत्पलत्रयाम्भोभिश्चतुःक्षीरनगाङ्कुरैः ।

जम्बूशिरीषपालाशसत्पपर्णासनार्जुनैः ।। १५३।।

प्रियङ्गुमाषगोधूममुद्गसर्षपवैणवैः ।

निष्पावकमहाव्रीहिश्यामाकाणुगवीथुकैः ।। १५४।।

मसूरककुळस्थैश्चाप्याढकीभिश्च जर्तिलैः ।

सिद्धार्थैरपि नीवारैः पूरयेत् तु यथाविधि ।। २५५।।

ततो विशुद्धदेशस्थनदीवत्मीकतीर्थजाः ।

षृ (षभे ? षेभ) गिरिश्रृङ्गभयः कुली (रे र) क्षेत्रयोर्मृदः ।।२५६।।

पलाशकुशबिल्वानां क्षीरागानां च मूलतः ।

वेद्या वराहकृ (ष्टैः ? ष्टा) श्च मृदो देवगृहस्य च ।। २५७।।

कुमुदोत्पलपद्मानां मूलेभ्यो मृत्तिकाः पृथक् ।

चम्पकद्वयमुन्मत्तत्रयं वै पाटलं यवम् ।। १५८।।

अशोकद्रोणकुसुमकरवीरचतुष्टयम् ।

पद्मद्वयं च कुमुदद्वयं वै तुलसीद्वयम् ।। १५९।।

शतपत्रं कुब्जकं च माधवी मल्लिकाद्वयम् ।

सप्तकालं च नारं च पुष्पे पुन्नागनागयोः ।। २६०।।

राजार्के धवलार्कं च कल्हारेन्दीवरे तथा ।

सितारुणे च मन्दारे कर्णिकारं महामरी ।।२६१।।

आर्ति कुसुम्भकुसुमं सितकृष्णापराजिते ।

पलाशपुष्पं बकुलं नन्द्यावर्तं कदम्बकम् । २६२ ।।

दमनं पद्मतुलसी मुण्डी कुरवकं तथा ।

हीरिबेरं मरुवकं मुस्ता ग्र (न्थी ? न्थि ?) रुशीरकम् ।। २६३।।

बृहत्यारग्वधौ जम्बूपल्लवं चूतपल्लवम् ।

अरुणागस्तिकुसुममाम्रपुष्पं च चोरकम् ।। २६४ ।।

शेफालीकुसुमं लक्ष्मी सहदेवी कृताञ्जलिः ।

भीतेन्द्रवल्ली मुसलीभद्रे दुर्वाद्वयं तथा।।१६५।।

हरिक्रान्ता भृङ्गराजद्वयं चैकदलाम्बुजम् ।

भूकदम्ब इतीमानि द्वात्रिंशदधिकं शतम् ।। २६६।।

तृतीयावरणस्य ।

तृतियेऽपि च माल्यङ्गं शमीपुष्पं च तद्दलम् ।

अपामार्गः शङ्खपुष्पं तापिञ्छं च तमालकम् ।। २६७।।

ब्राह्मी रुद्रजटा सूर्यवर्तिनी च सुवर्चला ।

वनमाला तथा श्यामा पट्टी रावणबिल्वकम् ।।२६८।।

कर्पूरवल्लिका सोमवल्ली घात्र्यङ्कुरं तथा ।

दूर्वासनप्रसूने द्वे बकपुष्पं तथार्जकम् ।। २६९।।

कुटजं सरलं कुष्ठं चन्दनं रक्तचन्दनम् ।

कुङ्कुमं च मुरं मांसी कर्पूरं चागरुद्वयम् ।। २७०।।

जातीफलं च मञ्जिष्ठा देवदारुश्च रोचना ।

खषं चषालपद्माक्षौ गन्धामलकगन्धकाः ।। २७१।।

एलालवङ्गतक्कोलहरितालमनश्शिला: ।

गैरिकं माक्षिकं काक्षी सिन्दूरं दरदं शिखा ।।२७२।।

अयस्तीक्ष्णमयस्कान्तस्ताम्रं त्रपु च पित्तलम् ।

सीसकं रजतं स्वर्णं वैक्रान्तं चाभ्रकत्रयम् ।। २७३।।

(सौ ? सू) र्येन्दुकान्तौ स्फटिकं लोहं तुत्थं च कांस्यकम् ।

नालिकेराम्रपनसरम्भालिकुचडाडिमाः ।। २७४।।

मातुलुङ्गं च जम्बीरं बैल्वमातुण्डिकाफलम् ।

पूगं च बदरं द्राक्षा नारङ्गामलकीफले ।। २७५।।

मधूकब्रह्मवृक्षौ च श्रीपर्णीखदिरावपि ।

पद्मकं सर्जलाध्रौ च रौहीतकविकङ्कतौ।। २७६।।

बिल्वारग्वधशाकाश्च धात्री चैव हरीतकी ।

जम्बूश्च साराण्येतेषां रत्नानि न पृथक् नव ।। २७७।।

वज्रादिकानि क्रमशो हैमान्यस्त्राण्यथो दश ।

हरिद्रायवगोधूमशालीचूर्णानि भस्म च।। २७८।।

मुद्गमाषकुलस्थानां चूर्णान्यपि च सक्तवः ।

घानाः करम्बाश्चोहुम्बा बला चातिबला तथा ।। २७९।।

समुद्रसिन्धुतीर्थाम्भो वापीकूपतटाकजम् ।

ह्रदनिर्झरतोयं च रुद्राक्षं च यथाक्रमम् ।।२८०।।

इत्थं तृतीयावरणे कलशानां चतुष्टयम् ।

शतं च चत्वारिंशञ्च द्रव्यैरुक्तैः प्रपूरयेत् ।। २८१।।

चतुर्थावरणस्य ।

चतुर्थावरणे चाथ + + + कलशोत्तरम् ।

चतुश्शतं हि कलशान् हेमकर्पूरकुङ्कुमैः ।। २८२ ।।

नादेयैः पूरयेत् तोयैर्गायत्र्या शिवसंज्ञया।

पञ्चावरणसहस्रकलशाधिकारः ।

पञ्चमावरणे तद्वद् द्वासप्ततिशतद्वयम् ।। २८३।।

कुम्भाः स्युस्तान् सकर्पूरचन्दनागरुवारिभिः ।

पूरयेच्छिवसावित्र्या प्रादक्षिण्याद् यथाविधि ।। २८४ ।।

ततः सन्धिस्थकुम्भास्तुं तीर्थतोयेन पूरयेत् ।

त्रियम्बकेन गन्धं च हिरण्यं चैव निक्षिपेत् ।। २८५।।

सर्वत्रावृतिमुम्भानां पूरणे पूजने तथा ।

प्रागादिकं स्यादीशान्तं क्रमोऽयं स्नपनेऽपि च ।। २८६।।

व्यूहानां नवकादीनां प्राग्याम्याप्यैन्दवान्तकम् ।

अग्निरक्षोनिलेशान्तं पूरयेत् स्नपयेदपि ।। २८७।।

ईशानद्यास्तु सद्यान्तं मध्याद्यावरणेश्वराः ।

सदाशिवदयश्चापि शान्त्यतीतादिकाः कलाः ।। २८८।।

अध्वानोऽपि पुनश्चैषु मध्याद्येषु स्थिताः क्रमात् ।

मध्यमे शिवकुम्भे तु सर्वेषु कलशेष्वपि ।।२८९ ।।

स्मर्तव्याः स्युः षडध्वानः समष्टिव्यष्टिमार्गतः ।

सर्वत्रापि च कुम्भेषु स्वर्णे माषमितं क्षिपेत् ।।२९०।।

तदर्धं वाप्यतोऽर्धे वा श्रेष्ठमध्याधमक्रमात् ।

त्रिद्व्येकनिष्कं श्रेष्ठाद्यं मध्ये शिवघटे क्षिपेत् ।।२९१।।

सामान्यं सर्वकुम्भानां गव्यमध्वैक्षवं विना ।

पूरणं शुद्धतोयेन वस्त्रं कूर्चं च काञ्चनम् ।।२९२।।

पल्लवानि पिधानं च गव्यादीनां च तत् समम् ।

मध्यमव्यूहस्य ।

अष्टोत्तरसहस्त्रस्य प्राग्वाच्छिवघटं जलैः ।।२९३।।

सरत्नहेमगन्धैस्तु समापूर्य यथाविधि ।

पूर्वादिदिक्पञ्चकेषु द्रव्यैर्विंशंतिभिः क्रमात् ।।२९४।।

पूर्ववत् पूरयेन्मन्त्रैः पञ्चकान्यानलादिषु ।

शुद्धाम्भोभिः सकर्पूरैः पूरयेत् कुसुमान्वितैः ।।२९५।।

द्वितीयव्यूहस्य ।

बाह्ये द्वितीयव्यूहे तु विकारनवकानि तु ।

तृतीयावरणप्रोक्तैर्माल्यङ्गाद्यैः प्रपूरयेत् ।।२९६।।

अष्टोत्तरसहस्त्रकलशानाम् । (तृतीयव्यूहस्य)

अथ तृतीयव्यूहे तु चतुर्दिङ्नवकानि तु ।

दूर्वादिनीवारान्तैस्तु द्वितीयावरणोदितैः ।।२९७।।

पद्माक्षरुद्राक्षाभ्यां च तत्त्वद्रव्यैस्तु पूरयेत् ।

शिष्टाशीतिप्रसंख्यानां नवकानां यथाक्रमम् ।।२९८।।

मध्यमुम्भांस्तु तावद्भिर्द्वितीयावरणोदितैः ।

नदीमृदादिकैर्द्रव्यैः पूरयेद् व्योमविद्यया ।। २९९।।

अष्टद्रव्यैस्ततः शिष्टैर्द्वारकुम्भान् यथापुरम् ।

आपूरयेत् तु मूर्तीशमन्त्रैरष्टाभिरेव तु ।।३००।।

चतुरावरणसहस्त्रकलशाधिकारः । (चतुर्व्युहस्य)

चतुर्व्यूहेऽपि मध्यस्थमुम्भं प्राग्वत् प्रपूरयेत् ।

ततस्त्रयाणं व्यूहानां दिक्कोणान्तांस्तु दिक्स्थितान् ।।३०१।।

व्यूहेषु लाङ्गलाभेषु कलशान् पूर्ववत् क्रमात् ।

पूर्वोक्तद्रव्यमन्त्रैश्च सन्धिस्थानपि पूरयेत् ।।३०२।।

पञ्चावरणवत् सर्वे देवताध्वादिकं स्मृतम् ।

एकविंशतिव्यूहस्य ।

एकविंशतिके व्यूहे मध्यकुम्भं च तद्बहिः ।।३०३।।

विंशतिं मध्यमव्यूहे प्राग्वद् द्रव्यैस्तु पूरयेत् ।

एद्बाह्यविंशतिव्यूहमध्यस्थकलशांस्ततः ।।३०४।।

दूर्वादिविंशतिद्रव्यैर्गोधूमान्तैः प्रपूरयेत् ।

ततोऽष्टदिक्षु व्यूहानां बाह्यावरणगान् घटान् ।।३०५।।

अष्टाविंशतिसंख्यांस्तु प्रतिव्यूहं क्रमेण तु ।

मुद्गादिभिस्तु तावद्भिरुक्तैर्द्रव्यैः प्रपूरयेत् ।। ३०६।।

अन्तर्व्यूहचतुष्कस्थकुम्भान् कुङ्कुमवारिभिः ।

सहिरण्यैः समापूर्य पार्श्वव्यूहाष्टकं बहिः ।। ३०७।।

गोमूत्रगोमयक्षीरदध्याज्यैक्षवमाक्षिकैः ।

नालिकेरपयोभिश्च क्रमेणैवाभिपूरयेत् ।।३०८।।

अथाष्टदिक्षु व्यूहानामन्तरा प्रतिविंशतेः ।

चतुष्कोणस्थकलशाञ् शिष्टैर्द्रव्यैस्तु पूरयेत् ।। ३०९ ।।

सहस्त्रकलशानां देवतानि च मन्त्राश्च ।

सहस्त्रकलशानां तु पृथगावरणक्रमात् ।

दैवतानि च मन्त्राश्च कथ्यन्ते क्रमशोऽधुना ।। ३१० ।।

नवव्यूहादिकानां च व्यूहैरावरणानि तु ।

पञ्चधा पृथगूह्यानि पञ्चावरणवत् क्रमात् ।।३११।।

मध्यस्थशिवकुम्भस्य दैवतं हि सदाशिवः ।

ब्रह्माङ्गानि च मूलं च मन्त्राः स्युर्व्योमविद्यया ।। ३१२।।

गर्भावरणकस्याथ देवतास्त्वष्टमूर्तयः ।

द्वितीयावरणस्यापि वामाद्याः शक्तयः स्मृताः ।। ३१३।।

तृतीयस्य तु मूर्तीशाः शर्वाद्या देवताः स्मृताः ।

चतुर्थावरणस्याथ दैवमङ्गुष्ठमात्रकम् ।। ३१४।।

भुवनेशान ईशान एकपिङ्गेक्षणस्तथा ।

उद्भवश्च भवश्चाथ महादेवो महाद्युतिः ।।३१५।।

पञ्चमावरणस्याथ शतरुद्धदशादिगाः ।

कपालीशोऽग्निरुद्रश्च याम्यो निर्ऋतिसञ्ज्ञकः ।। ३१६।।

बलः शीघ्रो निधीशश्च विद्याधिपातेरष्टमः ।

एतेऽष्टदिक्स्थव्यूहानामधिदेवाः क्रमात् स्मृताः ।।३१७।।

द्वारशोभोपशोभादौ विघ्नेशा रक्षकाः स्यिताः ।

पाद्येनेदंविष्णुराद्यादापोहिष्ठेत्यनन्तरम् ।। ३१८।।

आपः पुनन्त्विवर्घ्येण चाग्निमीळेति गव्यतः ।

इषेत्वेति घृतेनापि मधुना मघुवाततः ।।३१९।।

आप्यायस्वेति दुग्धेन दधिकावणादिना दधि ।

उपत्वाग्नेतीक्षुरसान्मानस्तोकात् करम्भकैः ।।३२०।।

अश्वावत्या कषायद्भिः सुमित्रानेति लाजकान् ।

अग्न आयाहि धानाभिः पुष्पावत्या तु पुष्पकैः ।। ३२१।।

समुद्रज्येष्ठतश्चापि ब्रह्मजज्ञानतोऽपि च ।

हरिद्रादिभश्च सक्त्वद्भिरभिषिच्चेन्महेश्वरम् ।। ३२२।।

रक्षोहणेन सिद्धार्थैः शन्नोदेव्या तिलाम्भसा ।

वास्तोष्पतेतिशाल्यार्द्भिदुर्वाद्भिश्चाग्नेति वै । ३२३ ।।

पद्माम्भोभिः श्रियैजातात् त्रिष्टुभा चोत्पलाम्बुभिः ।

आशुश्शिशानआद्येन स्त्रपयेन्मृत्तिकाम्बुभिः ।।३२४।।

श्रीसूक्ताद् गन्धतोयैस्तु कदुद्रेण फलाम्बुभिः ।

चमकेन तु धान्यादि्भः सारादि्भः पौरुषेण तु ।। ३२५।।

आपोराजानमाद्येन स्नपयेद् रत्नवारिभिः ।

त्रैयम्बकेन भस्मादि्भरिमां रुद्राय कूप (पै जैः) ।।३२६।।

कनिक्रदाद्याल्लोहादि्भरीशानान्निर्झराम्बुभिः ।

पुरुषेण तटाकादि्भरघोरेण समुद्रगात् ।।३२७।।

वामदेवेन नद्यदि्भरजातेन ह्रदाम्बुभिः ।

तीर्थैरिमं मे गङ्गेति गन्धद्वारेति गोमयात् ।।३२८।।

ओषध्यदि्भस्तु रुद्रेण स्वस्त्याद्येनाङ्कुराम्बुभिः ।

पवमानैः कुङ्कुमादि्भः सावित्र्या घनसारकैः ।। ३२९।।

हिरण्यवर्णाः शुचय इत्याद्येन कुशाम्भसा ।

यासं राजेति मन्त्रेण विल्वपञ्चाङ्गवारिभिः ।। ३३०।।

यासां देवेति मन्त्रेण गोमूत्रेणाभिषेचयेत् ।

शिवेन मा चक्षुषेति स्नपयेत् पल्लवाम्बुभिः ।। ३३१।।

स्नपयेद् धातुसलिलैः पवमानःसुवर्जनात् ।

जातवेदः पवित्राधैरनुवाकान्ततः क्रमात् ।।३३२।।

यवमाषादिभिश्चूर्णैः स्नपयेद् घर्षयेत् तथा ।

अम्भस्यपार इत्याद्याद्धैमास्त्रसलिलैरपि ।। ३३३।।

तरत्समन्दीत्याद्येन रुद्राक्षसलिलैस्ततः ।

अभिषिञ्चेन्महादेवं पुष्पधूपजलान्तरम् ।।३३४।।

प्रारभ्य गर्भावरणादावाह्यावरणान्तकम् ।

क्रमेण दिग्विदिग्योगात् कलशैः स्नपयेच्छिवम् ।। ३३५।।

एकैकावरणव्यूहनवकंस्नपनादनु ।

स्नपयेच्छिवगायत्र्या सपुष्पैः शीतवारिभिः ।। ३३६।।

पुष्पधूपार्चितं कृत्वा स्नपयेच्च पुनः पुनः ।

आसमाप्तेस्तु कुम्भानां स्नपयित्वोदितक्रमात् ।।३३७।।

मार्जयेन्मार्जनन्द्रव्यैरीशानेन तु चोदितैः ।

ब्राह्मीं च वैष्णवी रौद्रीं विमला च कृताञ्जलिम् ।।३३८।।

रजनी सहदर्वी च शिरीषं सूर्यवर्तिनीम्।

सदाभद्रां कुशाग्राणि मिलित्वा मार्जयेच्छिवम् । ३३९।।

पञ्चादशद्दर्भकूर्चेन शन्नइन्द्रादिना ततः ।

संप्रोक्ष्य स्नपयेञ्चाद्भिः कुर्यान्नीराजनं ततः ।। ३४० ।।

शालिपिष्टादिविहितैर्हेमामत्रादिषु क्रमात् ।

देवाष्टमङ्गलैश्चान्यैर्लोकपालयुधैरपि ।। ३४१ ।।

उच्चैः पिष्टप्रदीपैश्च दूर्वासिद्धार्थपङ्कजैः ।

दध्यक्षतैश्च सुन्यस्तैः पुंसा नीराजयेद् विभुम् ।। ३४२ ।।

संगीतनृत्तवादित्रैः शङ्खकाहलगोमुखैः ।

तिमिलानकभेर्याद्यैर्निनदद्भिरनारतम् ।। ३४३।।

वेदघोषैश्च मुर्च्छद्भिर्जयशब्दादिमङ्गलैः ।

नीराज्य तद्वत् स्नपयेत् ततो मध्यघटेन तु । ३४४।।

अभिषिच्याथ शुद्धेन वाससा परिमार्जयेत् ।

ततः सुसूक्ष्मैरहतरौ (क्ष्णैः ? र्णैः?) कार्पासिकैरपि ।।३४५।।

परिधाप्य च मूलेन पाद्यं दद्यादथेशतः ।

हृदयेन मुखेष्वर्घ्यं नेत्रेणाचमनं तथा ।। ३४६।।

दत्त्वा विभूषणैर्हैमैर्नानारत्नविचित्रितैः ।

मकुटाद्यैर्यथाशोभं पिण्डिकाभूषणान्तकैः ।। ३४७।।

आभुषयेत् तु वक्त्रेण रूपिणाचामयेदपि (?)

चन्दनेन सुपिष्टेन सकर्पूरहिमाम्भसा ।। ३४८ ।।

कुङ्कुमागरुमिश्रेण लिम्पेद् गन्धेन वामतः ।

पुष्पैरपि च मालभिरलङ्कुर्यादजातत: ।। ३४९।।

असितागरुकपूर्रपूरैस्तु सितयान्वितैः ।

घूपयेच्छिखया शम्भुं दीपं दद्याञ्च वर्मत: ।। ३५०।।

सकर्पूरदशैर्दीपैः सुगन्धाद्यैः प्रदीपितैः ।

आरात्रिकमथास्त्रेण भ्रमयित्वावतारयेत् ।। ३५१।।

नैवेद्यमथ सुस्वादु सिद्धं कलशसम्मितैः ।

शालिजैस्तण्डुलप्रस्थैस्ततोऽर्धैर्वाप्यतोऽर्धत: ।।३५२।।

श्रेष्ठादिकं निवेद्यं स्यात् तद्युक्ताज्याधिकप्लुतम् ।

पायसं चाथ दध्यन्नं सहरिद्रं सुसाधितम् ।। ३५३।।

कृसरान्नं गुलान्नं च मुद्गान्नं च यथाक्रमम् ।

ईशानादिमुखाग्रेषु प्राज्याज्याक्तं निवेदयेत् ।। ३५४।।

सर्वत्र दधिमध्वाज्यसितोपलरसोत्तरम् ।

ससूपं सूपदंशाढ्यं समूलफलमोदकम् ।। ३५५।।

निवेदयीत शर्वाय तोयं शीतं सुगन्धि च ।

लवङ्गजातितक्कोलकर्पूरैलान्वितं जलम् ।।३५६।।

हस्तावसेचनं दत्त्वा प्रदायाचमनं तथा ।

सजातिफलतक्कोलकर्पूरक्रमुकान्वितम् ।। ३५७।।

ताम्बूलं विनिवेद्याथ स्तुत्वा नत्वा च भक्तितः ।

शिवं प्रदक्षिणीकृत्य चाग्निं संरुध्य वै क्रमात् ।। ३५८।।

वह्निस्स्थं च शिवं कुंम्भे कुम्भस्थं हृदि योजयेत् ।

विसृज्य द्वारलोकेशान् भोजयेद् गुरुमुर्तिपान् ।। ३५९ ।।

अध्येतृन् परिचारांश्च ब्राह्मणान् लिङ्गिनस्तथा ।

दीनान्धकृपणार्दीश्चाप्यन्यानन्नाश्रितो जनान् । ३६० ।।

मृष्टान्नाज्यैस्तु सन्तोष्य प्रतिष्ठोक्तक्रमेण तु ।

तोषयेद् दक्षिणाभिश्च वसनाभरणादिभिः ।। ३६१।।

गोभिर्ग्रामैर्गजाश्वाद्यैः सन्तर्प्याथ प्रसन्नधीः ।

यजमानः सहाचार्याः क्षालिताङ्घ्रिकराननः ।। ३६२।।

स्वाचान्तोऽन्तः प्रविश्येशं नमस्कृत्य प्रसाद्य च ।

सगन्धदूर्वाकुसुमं जलं संगृह्य पाणिना ।। ३६३।।

स्नपनार्चनदानादेः फलं निरवशेषतः ।

निवेदयीत शर्वाय श्लोकेनाने पादयोः ।। ३६४।।

ऑ

वित्तशाठ्यविहीनेन भक्त्या शक्त्यानुरूपतः ।

स्नपितः पूजितश्च त्वं दत्तं देयं च यन्मया ।। ३६५ ।।

तत् सर्वं मम देवेश ! प्रसन्नस्त्वं सहाम्बया ।

प्रतिगृहीष्व तञ्चेदं ममास्तु फलसाधकम् ।। ३६६ ।।

इत्यर्पयेद् बुभुक्षुश्चेन्मुमुक्षुरपि तत् तथा ।

त्वप्रसादेन कर्मेदं मास्तु मे नाथ! बन्धकम् ।।३५७ ।।

इति देवस्य पादाब्जद्वये कर्म समर्पयेत् ।

इति ह् निगदितोऽयं शैवसिद्धान्तसिद्धो ।

दशशतकलशादिर्नन्दकुम्भावसानः ।

स्नपनविधिरुदारः श्रीमतश्चन्द्रमौले -

रभिमतपुरुषार्थप्रार्थनाकल्पवृक्षः ।। ३६८।।

इति श्रीमदीशानशिवगुरुदेवपद्धतौ सिद्धान्तसारे क्रियापादे ।

स्नपनपटलः पञ्चाशत्तमः ।।)[55]

Notes

1. MS No. 5436 B Folio No. 51

2. Ibid Folio No. 51

3. Ibid Folio No. 51
4. Ibid Folio No. 51
5. Ibid Folio No. 54
6. Ibid Folio No. 54
7. Ibid Folio No. 54
8. Ibid Folio No. 55
9. Ibid Folio No. 53
10. Ibid Folio No. 53
11. Ibid Folio No. 53
12. Ibid Folio No. 53
13. Ibid Folio No. 53
14. Ibid Folio No. 53
15. Ibid Folio No. 53
16. Ibid Folio No. 53
17. Ibid Folio No. 53
18. Ibid Folio No. 53
19. Ibid Folio No. 53
20. Ibid Folio No. 53
21. Ibid Folio No. 55

22. Ibid Folio No. 55

23. Ibid Folio No. 55

24. Ibid Folio No. 55

25. Ibid Folio No. 55

26. Ibid Folio No. 55

27. Ibid Folio No. 55

28. Ibid Folio No. 56

29. Ibid Folio No. 56

30. Ibid Folio No. 56

31. Ibid Folio No. 56

32. Ibid Folio No. 56

33. Ibid Folio No. 56

34. Ibid Folio No. 56

35. Ibid Folio No. 56

36. Ibid Folio No. 56

37. Ibid Folio No. 57

38. Ibid Folio No. 57

39. These slokas are found on only in the previous editied version not in MS No.5436B

40. ORI MSSL, MS No. 5436 B Folio No. 57

41. Ibid Folio No. 57

42. Ibid Folio No. 57

43. Ibid Folio No. 57

44. Ibid Folio No. 58

45. Ibid Folio No. 58

46. Ibid Folio No. 59

47. Ibid Folio No. 58

48. Ibid Folio No. 59

49. Ibid Folio No. 59

50. Previous edited version

51. ORI and MSSL, MS No. 5436 B Folio No. 60

52. Ibid Folio No. 60

53. Ibid Folio No. 60

54. These slokas are found on only in the previous edited version not in MS No.5436B

55. From sloka 85 to 368 only the study of previous edited version.

Part III

Kalaśavidhi - A Study

Kalaśakriya is one of the prominent and generally accepted form of worship in Dakṣṇinācāra. Especially, we can see the specialisation of these *Tāntric* rites all over in the temples of Kerala. It is an unavoidable part of temple worship. The Kalaśa performed only in special occasions, Kalaśas are done through certain specific and complicated Kriyas. Kalaśa ceremony is one of the powerful and authoritative part of the Bāhyārādhana. Pīṭpapūja, Mūrtikalpana, Mūrtyāvāhana, Snāna, Mūghapūja or Naivedya and Prasannapūja are the normal steps of idol worship. In the particular time of snāna normally the śánkha Tīrtha accompanied with Apohiṣṭādi ṛgmantra sprinkled three times to the vigraha. This is the miniature and symbolic form of the Snāna Kriya. The Abhisecana and Kalaśa, both are not same. Abhisecana denotes the cleaning process of the idol only the daily basis before starting the proper puja. Oil (gingelly), Īñja, water, milk, tender coconut etc are generally used to the Abhiṣekakriya. But Kalaśa, which is performed only in specific occasions. When the invocation of the deity is over then the priest conduct the Snana or Kalaśa process in respective manner as per the special rites indicated. Kalaśas are performed only the special

circumstances like Anuñjā, Bimbaśudhi, *Nityotsava, Nitya Naimittika Kriya, Pryāścitta, Homas, Udayāsthamanapūja,* Utsavas and some other expeatory rites. Authentic *Tāntric* Texts like Prayogamañjari, Tantra Paddhati or Īsanaśivagurudeva Paddhati, Kalaśachandrika, Viṣṇnusamhita, Tantra Samuccaya etc are states the various rites of Kalaśas. Generally conduct this in major and minor temples from one to thousands Kalaśas are performed in each occassions. Aṅkurārpaṇa is the first procedure of Kalaśakriya. The Kalaśas ceremony may prolong 1 to 15 days based on the number of Kalaśas to be performed in a specific rites.

According to the *Tāntric* version the Kalaśa rites is not only the part of the expeatory rites but it is increases the power of the chief deiety of the temple installed in the sanctom sanctorum. In other word these distingtive rites to enrich and stimulates the 'Kalās' of the particular chief deity. For this, several precious materials, Ayurvedic Medicinal plants are used in proper. As per the *Tāntric* mode, all the Kalaśa Draviyas are classified as per the categorisation of deities whether it is śaiva, Vaiṣṇava and śākta.

Pañjagavya, Kaṣāya, rare āyurvedic herbs, roots of plants, Ayurvedic chūrṇas, gems like pavizha, gomedaka, indranīla etc different medicinal sands like Anakombathetu, (tusk of elephant), Kālakuthiyath, (ploughed up with born by ox) Puttupodi/valmīka etc metal like Gold, Silver etc, kinds of fruits, kaṇḍiveṇṇa,

gorocana, verukinmada, kastūri, skin of precious trees etc are the materials for using for the Kalaśas. Moreover, along with the kalaśapūja performance some other rites are also performed. During the Kalaśapūja accompanied by some precussion instruments like pāṇi, marappāṇi, pañcavādya, maddala, timila, śankhu, chēṅgila etc are using very systamatically and rhythmically. These instruments are also performed while the time of the procession of Brahma Kalaśa and the time of Kalaśābhiṣeka. Before the kalaśa begings, the floor of the temple maṇḍapa is properly sanctified and designed called padma is drawn in particular geometry. Above this, the pots to be used for Kalaśapūja are installed as per the rites.

Kalaśavidhi of *kriyāpāda* in *Īsānaśivagurudevapaddhati* deals with different kalaśas namely *Alapasnapanapadādhikāra, Pañcavimśati Kalaśādhikāra, Trividha Aṣṭotara Kalaśādhikāra, Dvipañcasatādhika śata dvaya Kalaśādhikāra, Triśata kalaśādhikāra, Caturadhikaśata Kalaśādhikāra, Vimśatyadhika saptaśata Kalaśādhikāra, Pañcāvaraṇe sahasra Kalaśādhikāra, Aṣṭottara Sahasra Kalaśādhikāra, Caturāvaraṇe Sahasra Kalaśādhikāra, Ekavimśati Vyūha Sahasra Kalaśādhikāra, Sādhāraṇa Karmādhikāra, Kalaśa bhedena dravyādibheda, Pañcāvaraṇa Sahasra Kalaśādhikāra, Sahasra Kalaśe Mantra dravya devatā Vidhi and Snapanānta kāryavidhi.*

Padma[1] is to be drawn in the *Maṇḍapa*, sanctified as stated above, the size and design of which is determined by the number of Kalaśas. There will be as many Padmas as there are Kalaśas. Ḥalf of each *Pāda* (square) of the Padma is filled with *Sitacūrṇa* (white grain powder) and Salīnāmadhakam. The Padmas have then to be spread with rice, Tila, Lāja, paddy grains and on top of it Darbhāsana arranged. On the base so set, the Kalaśas washed and smoked as per Vidhis may be placed with *Kūrca*[2] (made of Darbha) inside then after which the *Acārya* and his disciples should perform detailed *Pūjas (Nivedyānta*) with the respective Mantras for each Devatas beginning with propitiation of Guru Ganapati. Specific Mantras are mandated for each Dravya of the Kalaśas. The Kalaśas made may then be covered with appropriate clothes and decorated with garlands of flowers. Associated with the *Vidhis, Homa* with *Samit, Ghṛta, Havis, Lāja, Siddhārtha, Tila* and *Yava*. The more the number of Kalaśas, the more the number of Kalaśamantras too. The above description in the Sāmānyavidhi of Kalaśas.

The author then provides details on the Kalaśas beginning with Navaka, their order of performance, related Mantras, materials used, where to assign them, their mode of worship, on the authority of the renowned *Tāntric* text śivatantra.

Materials for Navaka-*Māṇikyam, Mouktikam, Vajra, Pravāla, Hariṇmaṇi, Puṣyarāga, Vaidūrya, Indranīla* and *Gometaka*[3] . Each one of these Navaratnas may be placed in nine Kalaśas filled with *Jala, Gandha, Puṣpa and Dàrbha*. The mode of arrangement of Kalaśas and related Mantras are provided in the Slokas of this Paṭala.[4]

Materials for a set of 25 Kalaśas- 25 Dravyas are used in 25 *Kalaśas*, they are: Pañcaratna in water in *Brahmakalaśa, Pañcagavya, Ghṛta, Madhu, Kṣīra, Dadhi, Ikṣūrasa, Phalāmbu, Kaṣāyajala, Siddhārtha, Lāja, Gandhāmbu, Puṣpāmbu, Hemāmbha* (gold with water), *Padmarāga* with water, water with *Mukta, Yavajala, Pravālajala, Tilajala, Durvā, Utpala, Kuśajala* and *śalyambha.* Separate Mantras and Abhiṣekavidhis are mandated for each material.[5]

Materials for a set of 49 Kalaśas-Brahmakalaśa with Svarṇa, Ratnā, Gandhā, and the other materials are (*Pādyārghyas) Pañcagavya, Ghṛta, Madhū, Kṣīra, Dadhi, Caṅdanā, Agarū, Karpūra, Kumkuma, Uśīrajalas, śāstas, Pañcadhānya, Utpalapuṣpa, Kalhāra, Padma, Utpalapuṣpa (white), Mallika, Jāti, Campaka, Pātāla, Karavīra,* etc. Separate Mantras and Abhiṣekamantras are stipulated in this part[6]

Materials for a set of 81 Kalaśas-Madhyakalaśa-Ratnapañcaka, Svarṇa, Ratnā, Gandhā.

Parikalaśa-Nadījala, Pañcagavya, Ghṛta, Madhu, Kṣīra, Dadhi, Pañcaratnas, Caṅdana, Akil, Gorocana, Karpūra, Māmsīgrandhi (Mānci), Murā, many types of sand (sand ploughed up with horn by ox, tusk of elephant, sand from the river bed, sand from mountain, sand from the lakes, Valmīka, sand from the whirlpool [Kulīrahṛt]), Catukṣīra, Vilva, Amṛa, Aśokapuṣpa, Madhuka, Jambuja, Kadalī fruit, Panasaphala, Amṛaphala, Mātulaṅga, Dāḍima, Jambīra, Likuca, Nālīkera, Jāmbava, water from the sea, river, lake and well, Haridra, Lāja, Kusumāmbhas, Nīvāra, Mudgā, Māṣa, Siddhārtha, Yava, śāli, Tilā, Priyaṅkū, Harikrānta, Musali, Bhṛngarājaka, Sadābhadra, Cakravalli, Bhīta, Ekadalāmbuja, Padmadvayā, Kumudadvaya, Utpalatraya, Indīvara and Kalhāra. Specific and separate Mantras are prescribed for each Kalaśadravya.[7]

Materials for a set of 108 Kalaśas-Materials for *Brahmakalaśa- Ratnā, Svarṇa and Darbha.*

Parikalaśas-Nyagrodha, Udumbara, Aśvatha, Plakṣa, Jambu, Palāṣa, śirīṣa, Bilva, Madhuka, Saptaparṇa, Arjuna, Ikṣu, Kṣoudram, Tila, Pañcagavya, Kuśamūla, Aṣṭhamṛttikā (eight kinds of sands), śāka, Priyaṅku, Māṣa, Yava, Godhūma, Sarṣapa,

Mudgā, Campaka, Unmattā, Droṇa, Aśoka, Kumudā, Utpalā, Karavīra, Abjā (lotus of various colours),Bilva, Amṛa, Badarī), Pūga, Nālīkera, Dādima, Rambhāphala, Panasa, Jambu, water from *Nadī, Hṛda, Taṭāka, Abdhī, Kūpa, Kumkumā, Rajanī, śālīpiṣṭha, Bhasmā, Lakṣmīdevi, Harikrānta, Ekadalāmbuja, Sakravallī, Sadābhadrā, Musalī, Tulasī (two types), Avāpamārga, Bhṛṅgarāja, Bhīta, Damanakā, Durvā, Aṣṭagandhā, Candana, Srīparṇī, Samit, Khadirā, Saptacchada, Kukubhamāsana, Kadambaka, Raktacandana, Laghram, Sarala, Bakula, Karṇikāra, Pātāla, Aragvadha, Tamāla, Bilvā, Dhātri, Catukṣīra, Rudrākṣa* and *Putrajīvam*. Specific Mantras and Abhiṣekavidhis are prescribed for each Dravya[8] .

Materials for a set of 252 Kalaśas- *Brahmakalaśa-* water with *Svarṇa, Ratna,* and *Darbhajala; Parikalaśas-Navakas* and all other materials are as stipulated in 108 Kalaśas. In addition certain other special materials are also provided. They are *Nandyārvarta, Dardhura, Kapittha, Kadambaka, Mālyaṅgam, Bhadra, Drāvaṇa, Bilvuka, Maruka, Padmatulasī, Muṇḍī, Kuravaka, Abjaka, Karpūravallika, Kubjam, śatapatra, Karṇikāra, Bakā, śvetārkam, Aruṇa, Kañcanārakam, Mallīkam, Raktakaravīram, Tamalam, Mādhavī, śvetamandāram, Pātāla, Gokṣuram, Bhūkadambam, Aṅkolapallava, Rājārka, Svarṇayudhi, śvetapallavapuśpa, śvetadurva, Mahāmari, Kañcora, śiramuṣṭi, Palāśakusuma,*

Sitāsita, Unmattapuṣpa, Śephāli, Bṛhati, Candana, Svarṇa and Puṣpajala. The Mantras for the above *Kalaśavidhi* are the same as for the set of 108 *Kalaśas,* except for *Brahmakalaśa*[9]

Materials for a set of 300 Kalaśas-Brahmakalaśa-water with *Svarṇa, Ratna* and Darbha; Parikalaśas- Kalaṣaṣṭhakam (water with eight types of Ratnas). The rest of the Kalaśas are mandated to be filled with materials, their position, related Mantras in exactly the same way as described in 108 and 252 sets.[10]

Materials for a set of 508 Kalaśas- Brahmakalaśa-water with Pañcaratna and gold; Parikalaśas-Vikārakumbhas, Navakas (different sections), Aṣṭhadravyas. The next outer arrangement of the Kalaśas are ordained as in the 108 type; and the next two layers of Navaka; and Suddhāmbhas are stipulated as follows.[11]

Materials for a set of 720 Kalaśas-Brahmakalaśa-water with Svarṇa, Ratna; Parikalaśas-72 Kalaśas, Navaka layers and different Vyūhas[12]

Materials for a set of Sahasrakalaśa

Pañcāvaraṇa type - it is arranged in five outer layers (Avaraṇas) around the Brahmakalaśa. Madhyakumbha or Brahmakalaśa filled with Gandhajala, Svarṇa and Ratnas.

First Avaraṇa - Pādyācamanarghyas, Pañcagavyas, Kṣīra, Ghṛta, Kṣoudra, Dadhi, Ikṣujala, Bhalāmbu, Kaṣāyajala, Gomūtra, Puṣpajala, Gomayajala, Svarṇa, Bilvapatra, and the like.

Second Avaraṇa - Durvā, Yava, Tila, śāli, Utpalapuṣpa (three types), Catukṣīra, Nagāṅkura, Jambūphala, Sirīṣam, Palāśa, Saptaparṇa, Arjuna, Priyaṅku, Māṣa, Godhūma, Mudga, Sarṣapa, Vaiṇava, Niṣpāvaka, Mahāvṛīhi, śyāma, Māsura, Kakkula, Aṭhathaki, Tila, Siddhārtha, Nivīram, water from holy rivers, different types of sand (as described in 81 Kalaśas), Palāśa, Kuśa, Bilvapatra, Kṣīragaṇam, sand ploughed up with the tusks of Varāha (wild pig), sand taken from Devagṛha (temple), sand taken from around the root of Kumuda and Utpalapuṣpa; Campakadvayam, Unmatta (three types), Pātāla, Yava, Aśoka, Droṇa, Karavīra (four types), śvetapadma, Mādhavī, Tulasī (two types), Kubjakam, Mallikādvayam, Saptakala, Nāram, Punnāga, Nāgāpuṣpa, Rājārkka, Dhavalārka, Kalhāra, Indīvaram, Sita, Aruṇa, Maṅdāra, Karṇikāra, Mahāmari, Kusumbhakusuma, Sita, Kṛṣṇa, Pārijāta, Palāśapuṣpa, Bakula, Nandyārvartta, Kadambaka, Damanaka, Padmatulasī, Muṇḍi, Kuravaka, Hiriberam, Maruvakam, Mustagandhī, Uśīraka, Bṛhati, Aragvadha, Jambūpallava, Cūtapallava, Aruṇāgattipuṣpa, Corakam, Sephālika, Lakṣmī, Sahadevī, Kṛtāñjalī, Bhīta, Indravallī,

Musalī, Bhadra, Durvā, Harikrānta, Bhṛngarāja, Ekadalapadma, and Bhūkadamba.

Third Avaraṇa - Mālyaṅgam, śamīpuṣpa, Apāmārga, śaṅkhapuṣpa, Tāpiñjam, Tāmalāka, Brāhmī, Rudrajadā, Sūryavartinī, Suvarcala, Vanamāla, śyāma, Paṭṭī, Rāvaṇa, Bilvaka, Karpūravallikā, Somavallī, Dhātṛyañkuram, Durvāsanaprasūna, Bakapuṣpa, Arjaka, Kudaja, Sarala, Kuṣṭa, Caṅdana, Raktacandana, Kumkuma, Murā, Māmsī, Karpūra, Agarū, Jāti, Mañjiṣṭa, Rocana, Khasa, Casala, Padmākṣa, Gandhamālāka, Gandhakā, Elā, Lavaṅga, Takkola, Hārita, Gamana, śila, Gourika, Mākṣika, Kākṣi, Sindhūra, Dvarāvha, śikha, Nālīkera, Amṛa, Panasa, Rambhāphala, Likuca, Jambīra, Mātuṇḍikāphala, Madhuka, Brahmavṛkṣa,, Srīparṇī, Padma, Sarojalodhra, Rouhita, Kaṅgata, Kāvi, Hārātaki, Saraṇī, Ratnas, Cūrṇas (Haridrā), Yava, Godhūm, śāli, and Bhasma), Māṣa, Kula, Karmba, Gotumba, Balā, Atibalā, Tīrtthajalās like Samudra, Kūpa, and Nadījalas, and Rudrākṣa.

Fourth Avaraṇa - The details of the fourth Avaraṇa is uncompleted in the original. Svarṇa, Karpūra, Kumkuma, and Nādeya (with Jala) filled in 400 Kalaśas.

Fifth Avaraṇa - 272 Kalaśas filled with Karpūra, Caṅdana, Agarū, Tīrthas, Gandhas and Svarṇa.

The materials filled up in the Kalaśas may be offered along with the respective stipulated Mantras. The specific Mantra for each Dravyā is clearly provided by the author,

In addition to the Pañcāvaraṇasahasrakalaśas, there are Vidhis for Aṣṭottarasahasrakalaśas and Caturāvaraṇasahasrakalaśas. On competion of Abhiṣeka with each Avaraṇa, Puṣpadhūparcana is mandated to the accompaniment of Nṛtta-Gīta-Vādya-Jayaghoṣas.

संगीतनृत्तवादित्रैः शङ्खकाहलगोमुखैः।
तिमिलानकभेर्याद्यैर्निनदद्भिरनारतम्।
वेदघोषैश्च मूर्च्छद्भिर्जयशब्दादिमङ्गलैः।
नीराज्य तद्वत्स्नपयेत् ततो मध्यघटेन तु।।[13]

Beginning with the outer Avaraṇas, Abhiṣeka is performed culminating with Brahmakalaśa at the centre after which the Deva is offered Pādya-Arghyā-Acamanā and embellished with Aṅgavastra, Bhūṣana and the like in strict adherence to custom-followed by smoking with Karpūrādi divyacūrṇas along with detailed Pūja with Mahānivedya (the number of Nivedyas will increase with the increase in number of Kalaśas.)[14]

The śivacaitanya in the Kumbha near the Homakuṇda into which the power of the Lord had been invoked may be subjected to Udvāsana, Nivedya offered to Lokeśas, Dvāreśas, and Dakṣiṇa given to the chief priest and his disciples. Annadānādis may be

given to Brahmins, dependants, servants, the poor, the destitute and the like, as prescribed in Pratiṣṭāvidhi and prayer offered before the Lord for the welfare, well-being and prosperity of all living creatures.[15] The Kalaśavidhis, thus, get concluded in the fiftieth Paṭala.

Notes

1. Sudheesh Namboothiri, Tantra Nighaṇdu, Pub. B.C. Books, 2011, p. 71.
2. Ibid, p. 35
3. ISGP, Vol. IV- Paṭ. 50, Sl. 136
4. ibid, Sl.137-139
5. ibid, Sl. 140-156
6. ibid, Sl. 162-166
7. ibid, Sl. 178-184
8. ibid, Sl. 197-211
9. ibid, Sl.224-225
10. ibid, Sl. 226-230
11. ibid, Sl. 231-240, Vyūhakramas and Mantras;
12. ibid, Sl. 241-248

13. ibid, Sl. 346-347

14. ibid, Sl.345-359

15. ibid, Sl. 360-367

Details of Tantric works edited from ORI & MSSL, University of Kerala

1. तन्त्रसमुच्चयः - (Tantra) by Narayana with the commentary vimarśini of Sankara (Part I, 1-6- Paṭalas).

2. तत्त्वप्रकाशः - Tattvaprakāśa (Agama) by Sri. Bhojadeva with the commentary Tātparyadīpikā of Sri Kumara.

3. ईशानशिवगुरुदेवपद्धतिः - *Īsānaśivagurudevapaddhati* (Tantra) by Īsānaśivaguru devamisra (Part-I, Sāmānyapāda)

4. आर्यमञ्जुश्रीमूलकल्पः - *Aryamañjusrīmūlakalpa* (Part- I)

5. तन्त्रसमुच्चयः - (Tantra) by Narayana with the commentary vimarśini of Sankara (Pat II- 7-12 Paṭalas)

6. ईशानशिवगुरुदेवपद्धतिः - *Īsānaśivagurudevapaddhati* (Tantra) by Īsānaśivaguru devamisra (Part II Mantrapada)

7. आर्यमञ्जुश्रीमूलकल्पः - *Aryamanjusrimulakalpa* (Part II)

8. ईशानशिवगुरुदेवपद्धतिः - *Īsānaśivagurudevapaddhati* (Tantra) by Īṣānaśivaguru devamiśra (Part III- Kriyāpāda, 1-30 Paṭalas)

9. ईशानशिवगुरुदेवपद्धतिः - *Īsānaśivagurudevapaddhati* (Tantra) by Īsānaśivaguru devamisra (Part IV Kriyāpāda, 31-64 Paṭalas)

10. आर्यमञ्जुश्रीमूलकल्पः - *Aryamañjusrīmūlakalpa* (Part-III)

11. विष्णुसंहित - *Viṣṇusamhita* (Tantra)

12. वैखानसागमः - *Vaikhānasāgama* (Tantra) by Marīci

13. तन्त्रसमुच्चयः - (Tantra) by Narayana with the commentary vimarśini of Sankara and vivaraṇa of Narayana śiṣya (Part- I)

14. तन्त्रसमुच्चयः - (Tantra) by Narayana with the commentary vimarśini of Sankara and vivaraṇa of Narayana śiṣya (Part -III)

Trivandrum Sanskrit Series No. 275

About the Author

Dr. J.P. Prajith, The Author is a PhD. Holder in Tantric Literature (Sanskrit Sahitya) from Sree Sankaracharya University of Sanskrit SSUS Kalady, Kerala. He had worked as Assistant Professor in Sanskrit and the Head of the Department in different colleges of SN Trusts, such as SN College, Kollam, SN College Cherthala, and SN College Varkala. Presently working as Assistant Professor in Sanskrit, Oriental Research Institute and Manuscripts Library, University of Kerala, Kariyavattam, Thiruvananthapuram and also holding the position as a member, Academic Committee UG Sanskrit, Sree Narayana Open University, Kollam.He was awarded with the Vaidika Sahitya Puraskara from Kerala Sahithya Academy in 2014, for his outstanding work Tantra Sahitya. He was a member of Board of studies UG- Sanskrit, University of Kerala. He has published three renowned books named Tantra Sahitya, Published from Kerala Bhasha Institute, Thiruvananthapuram, Evaluation of Tantric Culture, Kaveri books, New Delhi and Bhasha Tantra - Padavum Padanavum, Kerala Bhasha Institute, Thiruvananthapuram. He has also written extensively for journals, UGC project, periodicals and magazines and presents papers in national and international seminars and conferences.

ISBN 978-1-234-56789-7

Rs:120.00/-